

בינ"ו עמ"י עש"ו

קונטרס

מגיד דבריו ליעקב

תניינא

שיחות מוסר על סדר פרשיות השבוע

כולל

דברי חיזוק והתעוררות

בענייני עבודת ה'

נסדר ונערך משיחות מוסר

שנאמרו במקהלות על ידי

הגאון הגדול

רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת 'כף החיים'

בצירוף חידו"ת על הפרשה

פרשת ויקרא

ירושלים עיה"ק תובכ"א

תש"פ לפ"ק

שיחות מוסר אלו הנדפסים כאן בס"ד, נסדרו ונערכו מתוך קלטות של שיחות מוסר שנמסרו בשנת תשמ"ו בירושלים ת"ו. ואם שגיתי, איתי תלין משוגתי. ובקשתינו שטוחה לפני המעיינים הי"ו, כי כל שגגה וטעות יתלו בחסרון דעת העורך, ואנא יעמידוני על טעותי.

בסוף החוברת מצורף מאמרים על פרשת השבוע, ממאמרי רבינו שליט"א על התורה כת"י, אשר רובם רואים אור לראשונה כאן בס"ד.

ניתן להצטרף לרשימת התפוצה

במייל: 8542164@gmeil.com

ניתן להשיג את החוברות

בנקודות המכירה

של י. בלוי בבתי הכנסת

©

כל הזכויות שמורות

אין לצלם להעתיק לשכפל וכל כיו"ב,

בלא רשות מפורשת בכתב מהמחבר

הערות והארות תיקונים יתקבלו בשמחה,

ובעז"ה יתוקנו במהדורה הבאה

להערות והארות

ניתן לפנות בשעות בין הסדרים

לפלאפון מספר 0548-542-164

פרשת ויקרא

מפתח העניינים

תרי"ג מצוותיה של התורה - תרי"ג עצות הם / הכפרה בזמן הזה היא בעשיית חסד / גמילות חסדים היא השמירה על ישראל בעקבתא דמשיחא / הלומד תורת הקרבנות מעלה עליו הכתוב כאילו הקריבן / יבואו טהורים ויעסקו בטהרות / אין התורה מתקיימת אלא במי שדעתו שפלה / חומר מצוותיה של תורה וחשיבות כל פרט במצווה / הקלקולים שנגרמים כתוצאה מחטא האדם

מפתח חידושי תורה

- א. בענין שחיטה הפשט ניתוח ורחיצה אם רק הבעלים עושים..... כ
- ב. בענין הפשט בקרבנות..... כב
- ג. בענין הפשט כשר בזר..... כה
- ד. בענין גזל גופו איסור..... לג
- ה. בענין ריח ניחוח בקרבן שעירה..... לז
- ו. בענין שאין לוקין על לאו דגזל..... מ

הלימוד בחוברת זו מוקדש לעילוי נשמות

מסעודה בת חסיבה	אליהו מאיר בן סימי	יפה בת עליה
שמעון בן עליה	יוסף בן אסתר	פיבי בת חסיבה
מסעוד בן אסתר	סימי בת חנה	מרגלית בת סימי
יצחק שלום בן צ'לחה חנה	שולמית בת כחילה רחל	יעקב בן עליה

תנצב"ה

תרי"ג מצוותיה של התורה - תרי"ג עצות הם

בעזרת ה' יתברך, נראה להתבונן בכמה ענינים והערות שבפרשה, פרשת ויקרא.

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר. דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם קרבן לה' וכו'. כבר אמרו המפרשים שיש כאן רמז, אדם כי יקריב - מכם, את עצמו האדם צריך להקריב לה'.

יש שכשמוגיעים לפרשיות האלו או בכלל כשמוגיעים לעניני קרבנות, הולכים לישון. אומרים, מה אנחנו מבינים בזה? בחטאת, באשם, ובעולה. אנחנו לא יודעים מה זה קדשים קלים ומה זה קדשי קדשים. אולי אנחנו קדשי קדשים.. המושגים האלו של זבח ומנחה הם בשבילים ערטילאיים ופורחים באוויר.

אבל באמת ידוע מה שקורא הזוהר הקדוש בכמה מקומות (יתרו דף פב: ועוד) למצוותיה של תורה, שהם "תרי"ג עיטין", כלומר, תרי"ג עצות. עצות למה? - עצות להביא את האדם לידי כל טוב סלה, הן בעולם הזה והן בעולם הבא, וכמובן, העיקר הוא לעולם הבא. בספר חרדים (פרק עג) מכנה את התורה - "פרדס תורתנו הקדושה". כי כמו שיש פרדס גשמי ויש בו כל מיני אילנות נאים ופירות משובחים, עשבי מרפא וכיוצא באלו, כך גם תורתנו הקדושה היא פרדס רוחני, לכל מיני חלאים, חלאי הנפש. והר"ן בדרשות (דרוש ו' ועין בדברי רבינו שליט"א בספר זרע חיים סימן כ"ט אות א', ובקונטרס מגיד דבריו ליעקב פרשת וארא שנת תשע"ט) כתב שחולי הגופות יעיד על חולי הנפשות, ואדם שחלילה חטא, צריך רפואה לחוליו. מהי הרפואה לחולי שלו? - הקרבן שהוא מביא, זו הרפואה שלו.

חטא זו מציאות רוחנית שעומד בשמים מקטרג ומקטרג על האדם ואומר, רבון העולמים, פלוני זה הוא ברא אותי במעשה הרע שלו שעשה כך וכך ומגיע לו עונש כזה וכוה, וכאשר אדם עושה תשובה ומביא קרבן, מתכפר לו 'וסר עוונך וחתאתך תכופר' (ישעיה ו, ז), וסר עוונך - המלאך המשיחית הזה שנברא מהחטא של האדם, סר, מוציאים אותו ולוקחים אותו משם.

ובמדרש (פסיקתא דרב כהנא פסקא כ"ד, ועין ירושלמי מכות פ"ב וילקוט שמעוני יחזקאל פ"ח ועוד) אמרו, 'אמרה תורה יביא קרבן ויתכפר לו'. מהי כפרה? - פירש רש"י במסכת גיטין (דף נו.) ובעוד מקומות, שכפרה היא מלשון קינוח, כדרך הכתוב 'ולכיפורי הזהב' (דברי הימים א כה, יז, כמו שפירש שם רש"י).

לכן כשמוגיעים לפרשיות האלו, לא כדאי שאדם יעבור עליהם בכל שנה מקופיא, בלי להתבונן ולהבין. הרי אלו הקרבנות הם "עיטין", עצות טובות לאדם להגיע אל שלמות הנפש שלו. הוא יכול להשתמש בפסוקים שכתוב כאן כמו מי שלוקח פירות נאים או עשבי מרפא מהפרדס, וחבל אם אדם מפסיד בידים את כל זה.

במדרש משלי (פרק ט') מובא שיש חובה לאדם שיהיה לומד בכל חלקי התורה, ועל כולם הוא ישאל בשעת הדין האם למדת חלק זה בתורה, והאם עיינת בחלק פלוני בתורה, על הכל הוא נתבע. ובין הדברים שמוזכרים שם, רואים שיש תביעה מיוחדת ומפורטת על סדר ויקרא, שאדם צריך להיות לומד ומעיין ויודע את הפרשיות האלו, וזהו כי הרבה גופי תורה תלויים בהם^א.

הכפרה בזמן הזה היא בעשיית חסד

בזמננו אין לנו לדאבוננו הרב את בית המקדש, והמשכון הזה, בית המקדש, עדיין לא הוחזר לנו. ויהי רצון שיוחזר לנו בקרוב ממש אמון.

במשנה כתוב (אבות פ"א מ"ב) על שלשה דברים העולם עומד, ואחד מהם זו גמילות חסדים. ובמדרש באבות דרבי נתן^ב (פרק רביעי) מבאר מהי הגמילות חסדים, **כיצד, הרי הוא אומר** (הושע ו, י) 'כי חסד חפצתי ולא זבח'. העולם מתחילה לא נברא אלא בחסד שנאמר (תהלים פט, ג) כי אמרתי עולם חסד יבנה שמים תכין אמונתך. פעם אחת, מספר המדרש, היה רבן יוחנן בן זכאי יוצא מירושלים. רבן יוחנן בן זכאי נשיא ישראל, שאנחנו חייבים לו את כל תורתנו במה שהציל את יבנה וחכמיה והקיסר הסכים שיקח את העיר הפעוטה הזאת, אבל מהעיר הזאת פרחה כל התורה מחדש אחרי החורבן (עיין גיטין נ"ו ב'), היה יוצא מירושלים. והיה רבי יהושע, רבי יהושע בן חנניא תלמידו המובהק, הולך אחריו. וראה רבי יהושע את בית המקדש שהיה חרב. רבי יהושע היה מאותם התנאים שראו את בית המקדש ואת ירושלים בתפארתה, וכמו שהוא בעצמו מספר בסוף מסכת סוכה (דף נג.), איך היתה נראית שמחת בית השואבה בבית המקדש שכמעט ולא טעמו טעם שינה, וכן הלאה.

הוא ראה את ירושלים בבנינה ואת בית המקדש עומד בתפארתו, ועכשיו הוא רואה את בית המקדש חרב. אמר רבי יהושע **אוי לנו על זה שהוא חרב מקום שמכפרין בו עוונותיהם של ישראל**. זה עיקר העיקרים של בית המקדש וזו ההגדרה שלו כאן, שהוא מקום

א. וכמדומני שזו אחת הסיבות שגרמו לחפץ חיים זצ"ל שכתב ביאור על מדרש תורת כהנים. המדרש הזה הוא מדרש הלכה על סדר ויקרא שדורש את כל המקראות, והחפץ חיים כתב עליו ביאור כמו הביאור של רבי עובדיה ברטנורא על המשניות. מפני שיש ענין מיוחד שהדינים האלו יהיו בהירים ונהירים, וכנ"ל. [ועיין תוספות ברכות (י"ח ב') ויבמות (ע"ב ב') עיין שם].

ב. אבות דרבי נתן הוא כעין תוספתא על מסכת אבות. כמו שהתוספתא הם ברייתות המרחיבות ומפרטות ביתר ביאור את דברי המשניות, כך אבות דרבי נתן כעין זה על מסכת אבות. [ועיין תוספות בבא קמא (כ"ה א' ד"ה ק"ו) ודוק].

שמכפרין בו עוונותיהם של ישראל. מכיוון שבכל חטא ועוון יש ריחוק מהקב"ה, וכשיש כפרה על החטא וסליחת עוון יש בחזרה דבקות עם הקב"ה והו העיקר. יש אחד שאומר לך, עוון זה דבר נורא ואיום. למה? - כיוון שיש מחמתו כאב בטן, ויבוא עליו גם גיהנם.. זה נכון, אבל לא זה עיקר החיסרון בחטא ועוון. עיקר הבעיה היא הריחוק מהקב"ה. 'חטא' הוא לשון חיסרון, על שם הריחוק מהבורא. 'ואני קרבת אלהים לי טוב' (תהלים עג, כח), וכבר כתב המסילת ישרים (פרק ראשון), **וכל אשר יחשבו זולת זה לטוב אינו אלא הבל ושווא נתעה**. מה נקרא טוב? - רק קרבת אלהים. זה הטוב השלם והגמור. וכשיש חטא ועוון, הרי הוא חוצץ ומבדיל בין האדם לקונו, וזה עיקר הקלקול, וגורם ריחוק מהקב"ה וזה נורא נוראות, והחורבן היותר גדול לאדם כי הרי רחיק יאבדו רח"ל.

לכן נאנח כאן רבי יהושע ובכה, אוי לנו על שהוא חרב, מקום שמכפרין בו עוונותיהם של ישראל. אין לנו את האפשרות להקריב קרבנות שיכפרו לנו על החטאים, שיסלקו את המחיצות שיוצרות החטאים ויקרבו אותנו בחזרה לה' יתברך, ויסלקו את המקטרג מלפני הבורא.

אמר לו רבן יוחנן בן זכאי, בני אל ירע לך. אל תצטער כל כך. יש לנו כפרה אחת שהיא כמותה. אמנם אנחנו נמצאים בתקופה של חורבן הבית, אבל עדיין יש לנו כפרה אחת שהיא תעזור לנו לכפר עוונותיהם של ישראל. ואיזה זה? - זו גמילות חסדים, שנאמר כי חסד חפצתי ולא זבח. וכן מצינו בדניאל איש חמודות, דניאל שהיה מאנשי כנסת הגדולה בבבל אחרי חורבן בית ראשון, שהיה מתעסק בגמילות חסדים. ומה הן גמילות חסדים שהיה דניאל מתעסק בהן, אם תאמר עולות וזבחים היה מקריב בבבל, זה לא ייתכן שכן, והרי כבר נאמר בתורה השמור לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה כי אם במקום אשר יבחר ה' באחד שבטיך שם תעלה עולותיך, אלא מהי גמילות חסדים שהיה מתעסק דניאל, היה משמח את הכלה ומלווה את המת ונותן פרוטה לעני ומתפלל שלשה פעמים ביום ותפילתו מתקבלת ברצון.

חסד חפצתי ולא זבח. העמוד הזה של גמילות חסדים גם הוא מכפר עוונותיו של אדם, ובזה הוא יכול להתקרב לבורא יתברך ולהפקיע את הרחקיך יאבדו. אנחנו עדיין נמצאים במצב הזה, שאין לנו את בית המקדש, אבל זו התקנה שיש לנו שבה אנחנו יכולים לכפר את עוונותינו ולהתקרב לה' יתברך, להתעסק בגמילות חסדים.

והמדקדק יראה שכתוב כאן 'חסד חפצתי ולא זבח'. המילה 'חפץ' באה לבטא את הדרגה היותר גבוהה של ההשתוקקות לדבר. כמו שכתוב 'כי חפץ בבת יעקב' (בראשית לד, ג), אצל חמור בן חמור.. וכאן אמרו 'חסד חפצתי', כי הדבר היותר נרצה ויותר אהוב וחשוב אצל הבורא, הוא החסד. ועכשיו שאין לנו קרבנות שיכפרו את עוונותינו, נשאר לנו החסד שבו עלינו לאחוז ולהשתדל, וזה יהיה חילוף קרבנותינו.

גמילות חסדים היא השמירה על ישראל בעקבתא דמשיחא

ויותר מזה, עכשיו אנחנו נמצאים בעקבתא דמשיחא, וכבר לימד אותנו התנא האלהי רבי אליעזר הגדול, מה יעשה אדם וינצל מחבלי משיח, יעסוק בתורה ובגמילות חסדים (סנהדרין צח:). ולשון רבותינו **יעסוק**, לומר לך, לא די שאדם מתעסק בגמילות חסד מעת לעת כפי מה שמזדמן לו בדרכו, אלא הוא צריך להיות עוסק בגמילות חסדים.

אחד הגיע לרבינו הסטייפלער זצ"ל ואמר לו, אני פעיל גדול בעניני קירוב ישראל לאביהם שבשמים, רישום תלמידים לישיבות וכיוצא בזה, וממילא אני מוכרח לנסוע הרבה בדרכים. דא עקא, כידוע הכבישים הם סכנה גדולה, וכמו שאנחנו רואים בעינינו את המכה הגדולה של תאונות הדרכים. אם אדם נוסע פעם בתקופה, מילא, אבל אני נוסע בכל יום כמה שעות, לצפון ולדרום, ואני קצת דואג מזה. אמר לו הסטייפלער, יש לנו ביטוח שיכול לעזור לך. מה הביטוח? - תהיה גומל חסדים בדרכים. תקח אתך מיישהו שמצפה לנהג שיקח אותו למקום חפצו. זה עצמו יהיה עליך שמירה מעולה בדרכים.

יש אחד שמפחד מהדברים האלו, וכמו שפעם אמר לי אחד, 'אני לא לוקח אף פעם טרמפיסטים, כי אולי הוא ילכלך לי את הכסא'.. אבל אדם שהוא בר דעת, יודע שזו הזדמנות גדולה לקיים מצוות גמילות חסדים. ואדם רואה על עצמו שלפעמים הוא צריך שיקחו אותו למקום, ואין לו ממי להסתייע, ואם מיישהו בא ולוקח אותו כמה שמחה וששון יש לו. ואמנם צריך להיות פיקח את מי לקחת ואת מי אין ראוי לקחת, אבל באופן כללי צריך לדעת את זה, שגמילות חסד זה ביטוח טוב ושמירה עליונה לאדם.

רבי חיים פלאג'י היה מנהגו להתבונן הרבה במה שקורה, והרבה דברים הוא למד ממה שפיקח עין והתבונן היטב בכל דבר, גם אלו הדברים שבדרך כלל אנשים לא שמים לב אליהם. והוא כותב בספרו תוכחת חיים (פרשת וירא דף כח ע"ב ד"ה ועיני), שפעם פרצה שריפה בעיר שלו שכילתה כמעט את כל בתי העיר, והיה בית אחד שהגיעה אליו השריפה, ושם נעצרה. וכולם לא הבינו, איך ייתכן שהשריפה נעצרה שם, הרי לפי המהלך הטבעי גם הוא היה צריך לעלות בלהבות.

הלך רבי חיים פלאג'י לבדוק ולברר מה פשר הדבר, והתברר שבעל הבית הזה היה גומל חסדים באופן מיוחד ויוצא מן הכלל. יש מי שגומל חסד עם חבירו, והוא יודע בסתר לבבו שהוא יוכל להפיק ממנו איזה טובת הנאה ביום מן הימים כשהוא יצטרך אותו. לכן הוא גומל אתו חסד היום, כדי שהוא יעזור לו ביום אחר. זה סוחר. אבל מי שמכניס לבית שלו אחד שהוא עני נדכא ובעל יסורין, שאין סיכוי שיוכל להחזיר לו טובה אי פעם, זו גמילות חסד של אמת בחיי חיותו. והרבה פעמים אדם חושש ואומר לעצמו, אני אכניס כזה איש לתוך הבית שלי? אולי הוא יביא לי לבית גם מכת כנים או מכת דבר.. אבל אותו אחד לא

עשה כאלו חשבונות ולא בדק בין איש לאיש, אלא את כולם היה מכניס לתוך ביתו בכבוד גדול בחיבה ובאהבה. אמר רבי חיים פלאג'י, זה היה הביטוח שלו. נכון, פרצה שריפה שכילתה את כל העיר, אבל הבית שלו ניצל.

נמצא שגמילות חסד היא לא רק מכפרת עוונותינו, אלא היא גם שמירה עלינו. ויש גדר גדול בגמילות חסדים, שהאדם צריך להיות 'אוהב חסד', ולא רק 'עושה חסד'. יש הבדל בין מי שעושה חסד לבין מי שאוהב חסד, והמרחק ביניהם הוא מרחק גדול ורב, וכמו שדברנו על זה בעבר (ראה מגיד דבריו ליעקב חלק נ"ה פרשת וירא תש"פ).

הלימוד תורת הקרבנות מעלה עליו הכתוב כאילו הקריבן

זהו דבר אחד שלימדו אותנו רבותינו שעומד לנו לכפר בו את עוונותינו בזמן הזה שאין לנו את עבודת הקרבנות. אבל יש עוד דבר שלימדו אותנו רבותינו שבכחו לכפר עוונותיו של אדם, והוא כי כמו שיש את עבודת הקרבן, כך גם יש את תורת הקרבן. וכך אומרת הגמרא בסוף מנחות (דף קי.), כל העוסק בפרשת חטאת כאילו הקריב חטאת וכל העוסק בתורת עולה, כאילו הקריב עולה, וכן כל הקרבנות כולם.

כלומר, מלבד מצות תלמוד תורה הכללית שמתקיימת בכל לימוד שהוא ובכל ענין, יש ענין נוסף ולימוד פרטי לאותם אלו הקרבנות, וכל לימוד של אחת מפרשיות הקרבנות, עולה לאדם כאילו הקריב את אותו הקרבן.

הרמב"ן ז"ל (ויקרא א' ט') מאריך כאן בפרשה לבאר מה טעם הקרבנות. ובאמת כמובן שעיקר הקרבן הוא חוק ואין בזה הסבר שכלי, וזה עצמו מה שכתוב בתורה שהקרבנות יעלו 'לריח ניחוח', ומהו הריח הניחוח? - שהקב"ה ביקש ועשינו כמצוותו. אף על פי כן, דרך הראשונים היתה לחפש ולקרב גם את החוקים במידת מה ככל האפשר לשכלנו. ובזה מאריך כאן הרמב"ן, לבאר שהקרבן הוא מלשון קירוב, וכמו שאמרנו, כי כשהאדם חטא הוא התרחק מקונו ולכן הוא צריך להביא את הקרבן שמכפר את החטא ומקרב בחזרה את האדם לבוראו.

ומבאר הרמב"ן שענין הקרבן שמכפר הוא, שכל מה שעושים בקרבן בעצם היו צריכים לעשות בחוטא, שחיטה, ושריפה וכן הלאה, כי מי שחטא והכעיס את המלך בדרכו של עולם שאין לו תקנה לחוטא כזה. אלא שאף על פי כן מחדדי הבורא יתברך היה שאפשר לאדם להביא קרבן ויתכפר לו.

ג. וכמובן כל זה יועיל רק כאשר יחד עם הקרבן הוא גם עושה תשובה, אומר וידוי ומקבל על עצמו לעתיד שלא ישוב לכסלו. ולא כאותם אלו שאומרים, מה יכול להיות, נעשה חטא ואחרי זה נעשה תשובה.

ואנחנו שאין לנו עכשיו את הקרבנות, מה נעשה? - נעסוק בתורת עולה ובתורת חטאת. לכן צא וראה, שכל התפילות שיש לנו, מתחילות בעניי הקרבנות. כך בתפילת שחרית שמתחילים בפרק חמישי בזבחים, 'איזהו מקומן של זבחים', וכך בתפילת מנחה.

ובאמת אדם מוכרח לקחת לעצמו איזה זמן ללמוד את הפרק הזה של 'איזהו מקומן' עם פירוש הברטנורא, שידע ויבין מה הוא אומר, ולא יחזור כל יום ויום על המילים ככסיל בלי להבין.

אמר לי זקן ת"ח וירא שמים אחד, אני יודע את כל סידור התפילה בעל פה, ולא רק את התפילות שמתפללים בכל יום אני יודע, אלא גם את התפילות של המועדים אני יודע בעל פה, כולל התפילות של ראש השנה. אבל יש דבר אחד שאני לא יודע לומר בעל פה, והוא - איזהו מקומן של זבחים. למה? - כי אני לא מבין מה כתוב שם, צפוני דרומי מזרחי, כבר אני מתבלבל ולא יודע בעצמי איפה אני נמצא, בצפון או בדרום או במזרח.. ובאמת, וכי כך כוונת רבותינו, שאדם יקרא את זה בלי להבין מימינו ומשמאלו? חשוב שאדם ישב לפחות פעם אחת וילמד את הפרק הזה, שידע מה הוא אומר בכל יום ויום.

החפץ חיים היה נוהג לכנס את הבעלי בתים שבעירו למסור להם שיעור מיוחד בפרק איזהו מקומן. כי כמו שאמרנו, אין לך דבר חשוב מזה, שאדם יבין את מה שהוא אומר. אדם יאמר את פרק איזהו מקומן במשך שבועים שנה כמו לחש שלוחשים בלא שהוא מבין מימינו ומשמאלו, ויתירה מזו, הוא בכלל לא טורח ומשתדל להבין את זה? איך ייתכן כדבר הזה?

וכך מביא רבי יוסף חיים זצ"ל בספרו חסדי אבות (עמ"ס אבות פרק ד משנה ו), שהיה רשע אחד שהיה עושה את כל התועבות שבעולם, ואומר, לא נורא, אחרי זה אני אקרא פעמיים את כל ספר התהלים שזה בגמטריא כפ"ר, וימחלו לי את כל עוונותי.. ומי שחושב כך הרי הוא כטובל ושרץ בידו, או אפילו רק שרץ בידו.. כל הכפרה באה רק כאשר יחד עם הקרבן באה תשובה וקבלה לעתיד, ורק על ידי כל זה נוצר הקירוב להקב"ה.

ד. כמובן אנחנו מדברים באותם האנשים שלא מדלגים בתפילתם, כי על אלו שמקצרים ומתחילים מברוך שאמר או מישתבח או מעלינו לשבח אנחנו לא מדברים..

ה. החפץ חיים זצ"ל השתדל מאוד לקרב את הגאולה והתאמץ בכל כחו להביא את מלך המשיח, ולכן עסק מאוד בלימוד סדר קדשים וחיבר כעין רי"ף על סדר קדשים. רבינו הרי"ף 'ששרתה' עליו רוח הקדש ושכינה' כמו שכתוב עליו במצבה, עשה קיצור של התלמוד, וקיצר את כל הסוגיות והעלה את המסקנות מה שיוצא לענין דינא.

אבל הרי"ף חיבר את חיבורו רק על ההלכות שנוהגות בזמן הזה, כמו מסכת ברכות או שבת וכיוצא בזה, אבל מסכת חגיגה שלא נוגעת ליזמן הזה לפי שאין לנו בית מקדש להביא בו את קרבן חגיגה וזה

ובפרט שכמו שאמרנו, כל העוסק בעניני הקרבנות הרי זה נחשב שהוא הביא את הקרבנות! ובזהר הקדוש ח"א (דק"ב ע"א) מובא, 'ברית כרותה היא', כלומר, הבטחה ברורה שאינה החוזרת ריקם, שכל העוסק בפרשת קרבנות אותם מלאכי חבלה שבאו מחמת חטאיו, לא די שאינם מקטרגים עליו אלא מלמדים עליו זכות. וזהו הפלא ופלא, שכששואלים את המקטרג עצמו מה דעתך על פלוני, מה מגיע לו, מה עונה הוא? - מגיע לו שיהיו לו חיים טובים וארוכים. ואשריו ואשרי חלקו של מי שזכה שגם המקטרג נעשה מליץ יושר בעבורו. זו הבטחה גמורה, 'ברית כרותה היא', לכל מי שלומד את הפרשיות האלו של הקרבנות. והיינו לכל הפחות ללמוד את הפרשה עם פירוש רש"י שיבין את מה שהוא אומר. ובפרט בדור שלנו ובזמננו שרואים את מידת הדין מתוחה רח"ל, מוכרחים למצוא דרך פיוס כלפי שמיא, וזו היא הדרך.

ובאמת אדם חושב שהלימוד בזה כל כך קשה שלא ימצא ידיו ורגליו, אבל כשהוא יתחיל וילמד את הדברים הבסיסיים, מה נקרא קדשי קדשים, חטאת עולה ואשם, וכהנה וכהנה שאר הדברים הבסיסיים, יראה שזה לא קשה. וכך הוא ידע מה שהוא מדבר, ובכל יום ויום כשהוא אומר את פרשת הקרבנות הוא ירוויח שיעלו עליו כאילו הקריב קרבן חטאת ושאר הקרבנות.

יבואו טהורים ויעסקו בטהרות

בפסוק הראשון של הפרשה יש עוד שני לימודים שמבאר הכלי יקר, וכדאי להתבונן בהם. **ויקרא אל משה**. ידוע שהאות אל"ף של ויקרא, היא אלף זעירא, אלף קטנה. וזה דבר פשוט בלי צל של ספק, שיש סיבה בדבר למה דווקא כאן יש אות אל"ף קטנה. ובוודאי שיש

הלכתא למשיחא, דילג על זה הריי"ף ולא כתב עליה. כי הראשונים בזמנם היו צריכים לטרוח הרבה לכאר את ההלכות שנוגעות לזמן הזה, ובזה התאמצו וכתבו את עיקר חיבוריהם.

עד שקם רבינו החפץ חיים זצ"ל וסידר כעין חיבור הריי"ף על כל סדר קדשים. וכך טרח ויגע הרבה בעניני קדשים, וגם הקים כולל מיוחד, שלקח עשרה תלמידי חכמים מופלגים שהיו בעצמם גדולי עולם, שילמדו בו רק בסדר קדשים. בדורות שלפנים לא פתחו בכלל את המסכתות האלו, אבל הוא הכניס לתודעה שגם את המסכתות האלו צריכים ללמוד בעיון, לפי שקרובה עת הגאולה. וחייבים להתאמץ ולפעול לקרבה.

ו. וכך זה בכל חלקי התורה ובכל המצוות, כמו שהבאנו מתחילה את דברי זוהר, שכל המצוות הם תרי"ג עיטין, עצות טובות. הגאון חיד"א מביא (דבש לפי מערכת ה"א אות ט') שמי שעוסק במסכת מכות ניצל מהרהורים רעים.

בזה סודות התורה לאין קץ ואין גבול למה דווקא פה יש אל"ף קטנה, וכן למה האות ב"ת של בראשית היא ב"ת רבתי. התורה כולה היא תורה אלהית שנתנה לנו ממרום על ידי משה, ולכל קוץ ולכל תג יש משמעות ויש טעם שאנחנו לא יכולים לעמוד על עומקו בשלימות.

אף על פי כן, רבותינו ביארו מה שאנחנו יכולים כפי ערכנו ללמוד ולבאר הטעם בזה, למה נכתב דוקא כאן האות אל"ף באלף זעירא. והכלי יקר, שהיה לפני כשלש מאות שנה, ביאר את הענין בהקדם מה שכתוב במדרש, למה מתחילים תמיד ללמד את התינוקות בפרשת הקרבנות.

הרי צא וראה שבכל תלמוד תורה שעמד לכלל ישראל, מדורות הראשונים ועד דורינו זה, הדבר הראשון שמלמדים את הילדים בחומש, זה פרשת הקרבנות, פרשת ויקרא. למה? אומרים רבותינו במדרש ויקרא רבה (פ"ו ס"ג), מה קרבנות טהורין אף תינוקות כן. וכי יש לך טהור יותר מתינוק שלא טעם טעם חטא מימיו?! - אין לך הבל פה שאין בו חטא יותר גדול מתלמוד תורה של תינוקות של בית רבן, ולכן יבואו טהורים ויעסקו בטהרות. [ועיין ש"ך יו"ד (סימן רמ"ה אות ח') ע"ש].

מטעם זה גם אומרת הגמרא (שבת קיט:) שכשיבנה בית המקדש במהרה בימינו, כולם בטלין לעבודת בית המקדש, כולם צריכים ללכת לעזור ולהשתתף בבנין בית המקדש. חוץ מתינוקות של בית רבן. תינוקות של בית רבן, שזה הבל פה שאין בו חטא, יקר כלפי שמיא יותר מכל דבר אחר, והם לא באים להשתתף בבנין בית המקדש. כאן רואים את החשיבות ואת החומר שיש בתלמוד תורה של תינוקות של בית רבן, שכן הנה בונים את בית המקדש, שחיכינו לו כל כך רבות בשנים, וזה המקום שיהיה מקום לכפר בו עוונתיהן של ישראל כמו שהזכרנו, ובאמת כולם צריכים מחמת זה להגיע ולסייע בבנין, ואף על פי כן תינוקות של בית רבן, לא באים.

ונפקא מינה מזה, להרבה אבות שלא יודעים לייחס את החשיבות הראויה לתלמוד תורה של הילדים. הרבה פעמים יש שהאבא לא מייחס לזה מספיק חשיבות, ואומר לא נורא אם לא ילמד עכשיו כל כך, ילמד מספיק בעתיד. ולא היא, כאן רואים את החשיבות ואת היקר והערך העצום שיש לתלמוד תורה של תינוקות של בית רבן דייקא. הגמרא אומרת (שבת קיט:), עיר שאין בה תלמוד תורה מחריבין אותה, ויש אומרים מחרימין אותה. והרמב"ם (הלכות תלמוד תורה פ"ב ה"א) מעתיק את שני הדעות להלכה, ואחריו השלחן ערוך (יו"ד רמ"ה,

ז. יש אומרים על דרך הדרוש, שהסיבה היא כדי שכשיהיה גדול לא יפחד מתורת הקרבנות.. הרי אמרנו שיש הרבה שחוששים ללמוד את פרשת הקרבנות, כי חושבים שזה קשה ומסובך, ולכן מלמדים את התינוקות מיד עם תחילת למודם את פרשת הקרבנות, כדי שכבר יהיה לתינוק קצת קנין וידעיה בדבר, ולא יחשוש כשיגדל ללמוד ולעסוק בזה עוד.

ז. עיר בישראל בלי תלמוד תורה, אין לה זכות קיום ומחרימין אותה. חרם זה לא דבר פשוט, הראשונים כתבו ש'חרם' זה אותיות 'רמח', שנכנס ברמ"ח איברים של האדם רח"ל. וזה מלבד מה שהתלמוד תורה של הילד משפיע לו על כל המשך החיים, ויש הרבה אבות שאחרי זה מתחרטים על שלא מספיק שמו את הדגש על התלמוד תורה של הילד בזמן שהיה קטן, אבל עכשיו כבר מאוחר.

אומר הכלי יקר, לכן יש דווקא כאן אלף זעירא, לרמז שיבואו הזעירים, התינוקות הטהורים, ויעסקו בקרבנות ובטהרות. ולמה נקרא שם הקרבנות טהרות? לפי שאומר המדרש (ילקוט שמעוני פנחס כח, ג), **כבשים בני שנה למה נקרא שמם כבשים, שמכבסים עוונות האדם ועושים אותו כתינוק בן שנה**. כמו שלוקחים בגד מטונף ומלוכלך ומכבסים אותו ומנקים אותו, כך גם האדם שעוסק בתורה הרי זה מכבס את עוונותיו והופך אותו להיות כתינוק בן שנה, נקי מכל חטא.

אין התורה מתקיימת אלא במי שדעתו שפלה

ומוסיף הכלי יקר ביאור נוסף למה האל"ף כאן היא זעירא, וזה עוד יסוד גדול שיש בו קנין גדול להצלחה בתורה. כולם מבקשים להצליח בתורה ולקנות תורה, ולזה בא הרמז כאן בפרשה, כי אל"ף זה לשון לימוד וחכמה כמו שאומר הפסוק (איוב לג, לג) 'ואאלפך חכמה', וכמו שלשון הגמרא תמיד 'ליף ליה', ואין הלימוד מתקיים כי אם במי שמקטין את עצמו. ולכן האל"ף זעירא, לומר לך שאם אתה רוצה לזכות לכותרה של תורה ולקנות את החכמה, אתה צריך האדם להקטין את עצמך ולהיות שפל רוח.

וראיתי עוד מבארים שאל"ף זה תחילת המילה 'אני', או 'אנוכי'. לומר לך, אם אתה רוצה להצליח בתורה - את האל"ף של ה'אני' שלך תקטין. כל עוד שה'אני' שלך גדול וה'אנוכי' שלך רם ונשא, לא תקנה תורה.

ח. ובאמת זה נאמר בדורות הראשונים, אבל בדור שלנו אדם לא צריך להקטין את עצמו, כי כולנו קטנים גם בלי זה... וכי איזה קנין בתורה יש לנו ביחס לדורות שעברו? אדם יבדוק, וכי יש לו משהו שהוא יכול להתפאר בו, שנאמר על זה שהוא צריך להקטין את עצמו? בדורות שלפנים, היו ענקי עולם שבאמת היו צריכים להקטין ולהשפיל את עצמם, אבל בדור שלנו אדם לא צריך להקטין את עצמו, אלא די לו שיבחן את עצמו, כמה תורה כבר יש לו, כמה אחיזה וקנין בתורה יש לו.

מספרים שפעם הגיע אחד אל אחד הגדולים והתערבב שהוא חכם גדול בתורה ולפלא איך שלא עשו אותו עדיין ראש הסנהדרין.. אמר לו אחד הגדולים, אתה אומר עליך שלמדת הרבה תורה, אבל אני אומר שכתוב עליך בש"ס שאתה עם הארץ. התפלא אותו אחד, מה זאת אומרת, איפה כתוב כדבר

אנכי עומד בין ה' וביניכם (דברים ה, ה). אמר אותו גדול, ה'אנוכי, הוא שעומד בין האדם ובין קונו. ורק כאשר האדם מפריד את ה'אני' ואת ה'אנוכי' ומסלק אותם, אז הוא זוכה לקרבת ה' ואז הוא זוכה לכתרה של תורה.

חומר מצוותיה של תורה וחשיבות כל פרט במצווה

בהמשך הפרשה מדובר על קרבן אשם. ואם נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצוות ה' אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם ונשה עונו, והביא איל תמים מן הצאן בערך

הזה? - אמר לו אותו גדול, בכל דף גמרא זה כתוב.. תראה ותבחן שאפילו דף אחד אתה לא יודע על בוריו ועל אמיתותו, ואתה עוד מתגאה שאתה חכם מופלג?

בדורות שלפנים היו באמת גדולים בתורה שיודעים למנות את האותיות שבה, אנשים שהם כמלאכים, מופשטים מכל עניני החומריות והגשמיות.

ראיתי בספר זכותא דאברהם (רבינוביץ דף ק"ג) שכתב אותו אחד מהגדולים שבדור שעבר, ששם מספר עובדה על גדול אחד ומיוחד שהיה בדור שלפניו, בערך לפני מאה ועשרים שנה. מי? - הגאון מקוטנא. הוא היה גאון מפורסם ויש לו חיבורים יקרים ישועות מלכו וישועות ישראל, וגם היה פועל ישועות בקרב הארץ, בכח תורתו. וכמו שכתב הסטייפלער שאדם שלומד תורה הרבה, מן השמים שומעים לדבריו ומקיימים כל מה שמוציא מפיו.

ושם הוא מספר על הגאון מקוטנא שפעם אחת היה יושב ולומד בשקידה ובעיון הפלא ופלא, והוצרך להפנות. אחרי שחזר ונטל את ידיו, חיפש מגבת כדי לנגב את הידים. אדהכי והכי תוך כדי שהוא מחפש מגבת, ראה שמונחת שם עיסה שאשתו הכינה כדי לאפות אותה. היא היתה עושה את העיסה דקה מאוד, והוא שראה אותה חשב שזה מגבת. לקח הגאון מקוטנא את העיסה, והתחיל לייבש בה את ידיו.. ותוך כדי שהוא מייבש את הידים העיסה כמובן נשברה ונחתכה ונפלו חלקים ממנה לרצפה.

ואז שמע אחד התלמידים איך שהוא לוחש לעצמו, אשתי אשה פתיה ומסכנה, איזה מגבות היא קנתה? מגבות כאלו שבשעה שמייבשים בהם את הידים מתקפלים ככה ונשברים?..

זו היתה המציאות של גדול בדור שלפניו, שבכל כוחו היה מונח בלימוד ומופשט לגמרי מגשמיות. וזו עובדה אחת שמספר תלמיד שראה אצל רבו לפני כמאה שנה. אנשים כאלו שהיו במדרגות שכאלו באמת היו צריכים את האזהרה הזו 'אלף זעירא', שיקטינו את עצמם בעיניהם. אבל אנחנו? מה נאמר ומה נדבר.

בספר דמשק אליעזר שהוא חיבור נכבד על שלחן ערוך חלק חושן משפט, מספר שם המוציא לאור על המחבר שהיה יושב ולומד בבית המדרש, וברוב שקידת התורה שהיה יושב על מקומו שנים על גבי שנים מבוקר ועד ערב, קרה דבר פלא, שהספסל עליו ישב ולמד, לכל ארכו היה ישר, חוץ מהמקום

לאשם אל הכהן וכפר עליו הכהן על שגתו אשר שגג והוא לא ידע ונסלח לו.

ורש"י מביא בשם רבותינו, שהכתוב ולא ידע ואשם, מדבר על מי שבא ספק כרת לידו. שכן יש לנו בתורה שלשים וששה אזהרות שהזהיר הקב"ה שמי שעושה אותם חייב בעונש כרת. למשל מי שאוכל חמץ בפסח או האוכל ביום הכיפורים או הבא על נדה או מחלל שבת וכיוצא באלו הדברים, חייב כרת. כרת הוא העונש היותר מר שיכול להיות. יש כרת גשמי שנכרתים ימיו, ושיטת רש"י והרמב"ם שהכוונה היא, שאם קצבו לו בשמים אריכות ימים, עתה שחטא בחטא שיש בו כרת יקצרו ימיו וימות לפני גיל ששים, וכן ימות בלא צאצאים. איך? - אם עוד לא נולדו לו, גם לא יוולדו לו, ואם כבר נולדו לו, ימותו בניו בחייו.

ובמובן כל זה רק אם האדם חטא במזיד. ידע שהיום פסח ואף על פי כן הלך ואכל חמץ, אז עונשו כרת. אבל אם עשה בשוגג, כגון שלא ידע שהיום פסח או לא ידע שהמאכל חמץ, מביא קרבן חטאת.

זה אם עבר בשוגג על דבר שהוא בוודאי כרת, כגון שנתברר אחרי זה שהמאכל הוא חמץ, ואז מביא קרבן חטאת. אבל מה יהיה אם עבר בשוגג על ספק כרת, כגון שעשה מלאכה בשוגג בבין השמשות של שבת, שהוא ספק יום ספק לילה? - צריך להביא אשם. וכן אם יש אדם שיש לפניו שתי חתיכות על השולחן, חתיכה אחת היא שומן שמותר לאכול אותה וחתיכה אחרת של חלב שאסור לאכול אותה, והוא חשב ששתי החתיכות מותרות ואכל חתיכה אחת והחטול שלו אכל את החתיכה השניה... עכשיו לא יודעים מי אכל את החלב ומי אכל את השומן, ומה יעשה? הרי חלב זה איסור כרת, ועכשיו שלא יודעים אם אכל את החלב, מה יעשה? מביא קרבן אשם.

וכך לשון רש"י: **ולא ידע ואשם** - הענין הזה מדבר במי שבא ספק כרת לידו ולא ידע אם עבר עליו או לאו, כגון חלב ושומן לפניו. **ונשא עונו**, הכוונה שיש על זה עוון. האי זה רק ספק, ולא ידוע בבירור שחטא? וגם היה בשוגג? - אף על פי כן מכלל עוון לא יצא, והראיה היא שהרי צריך להביא על זה קרבן.

בו ישב ששקע ונהיה נמוך יותר. ובשעה ששיפצו את כל בית המדרש, השאירו את הספסל הזה למזכרת, כדי להראות מה היא מציאות של תורה, אדם שיושב ולומד בשקידה יומם וליל בלי הרף ובלי הפוגה. זה היה בדור שלפנינו, אבל בדור שלנו, הלואי ובכלל ישבו וילמדו.. אדם יראה את עצמו, כמה תורה הוא כבר למד, וכמה תורה הוא כבר יודע. אבל אף על פי כן, המידה הטובה ביותר היא מדת הענוה, וצאו וראו שזה הכתר של כל חכמי ישראל שהיו מצויינים במידה זו של ענוה, כי כשאדם זוכה לענוה הרי הוא זוכה להכל מכל כל.

ורבותינו עמדו ודרשו (תורת כהנים פרשתא יב, ז) עוד כמה דרשות על הפסוק הזה, ורש"י העתיק את כל דבריהם. וכך אמרו שם: **רבי יוסי הגלילי אומר הרי הכתוב ענש את מי שלא ידע.** הרי לא ידוע בבירור שהוא חטא, ויכול להיות שהוא אכל את החתיכה של השומן שמותר לאכול אותה, ולמרות זאת התורה אומרת 'ונשא עונו', יש חטא בזה ולכן הוא צריך להביא קרבן, כמו שאמרנו. דורש רבי יוסי הגלילי, **על אחת כמה וכמה שיעניש את מי שידע.** כאן אנחנו רואים שאפילו מי שלא ידע יש חטא בידו והוא צריך כפרה על זה, ואחד שידע וחטא, מי יודע מה עונשו.

זה דברי רבי יוסי הגלילי. ורבי יוסי בן חלפתא אומר, **אם נפשך לדעת מתן שכרן של צדיקים,** אדם שרוצה לראות דוגמה קטנה שמזה יוכל ללמוד ולהקיש איך יהיה שכרן של צדיקים לעתיד לבוא. **צא ולמד מאדם הראשון שלא הצטווה אלא על מצוות לא תעשה,** הרי אדם הראשון לא קיבל שום ציווי ושום אזהרה מהבורא, אלא אחת. שלא יאכל מעץ הדעת. ועבר עליה - אף על פי שהיתה לו רק מצוה זו, בתוך שעה שעתיים מבריאיתו (עיין סנהדרין ל"ח ב') כבר הלך ואכל מעץ הדעת וגירשו אותו מגן עדן. על עבירה אחת של לא תעשה הוא עבר, וראה כמה מיתות נקנסו עליו ועל דורותיו. הרי עד היום גזירה זו של מיתה לא בטלה. וכי איזה מידה טובה מרובה, מידה טובה או מידת פורענות? מתי נותן הקב"ה יותר, כשהוא נותן שכר או כשנותן עונש? - **הוא אומר מידה טובה, מידה טובה גדולה ממידת פורענות פי חמש מאות,** ואם מידת פורענות הפעוטה, ראה כמה מיתות נקנסו לו ולדורותיו, מדה טובה מרובה כגון היושב לו מן הפגולים והנותרות, אדם שלא אוכל דבר איסור, או מתענה ביום הכפורים על אחת כמה וכמה שיזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות.

זהו הקל וחומר הנפלא שעושה רבי יוסי בן חלפתא. אדם ילמד כמה הוא מרוויח ממצוה אחת שהוא עושה. אדם נזהר מלעבור על כרת אחד, לא אוכל פיגול ולא אוכל נותר או מתענה ביום הכפורים, כמה שכרו עצום ורב. וזה דבר שצריך לזכור, כי לפעמים אדם חושב, טוב, מצוה אחת, לא נורא אם אני לא אעשה אותה, אני יעשה הרבה אחרות כנגדה. וזה לא נכון. צא וראה כמה רב השכר הצפון למי שעושה מצווה אחת, שזוכה לו ולכל דורותיו עד סוף כל הדורות. אדם שבא לשיעור תורה, אדם שקובע עתים לתורה בביתו, אדם שמחנך את בנו על ברכי תורה ומצוות, או אדם שמשתתף בממונו להגדיל תורה ולהאדירה, מי יכול לשער את שכרו העצום ורב.

רבי עקיבא אומר, חשבון אחר. הרי הוא אומר על פי שני עדים או שלשה עדים יקום דבר. אם מתקיימת העדות בשנים למה פרט לך הכתוב שלשה, הרי לכאורה זה מיותר? אלא להביא שלישי להחמיר עליו לעשות דינו כיוצא באלו לענין עונש הזמה. אם באו שלשה והעידו על פלוני שחילל שבת ולבסוף הזימו אותם ודחו את העדות שלהם, שלשתם חייבים מיתה,

מכיוון שמה שזממו לעשות לפלוני בא עליהם. ולכאורה יכול השלישי להגיד, מה אתם רוצים ממני, הרי גם בלעדי היתה העדות קיימת?! - אבל דין התורה לא כך. אתה גם באת ונכללת עמכם בעצה הרעה הזו, תקבל יחד אתם את העונש הזה. אומר רבי עקיבא, הרי הדברים קל וחומר - אם כך ענש הכתוב לנטפל לעוברי עבירה בעוברי עבירה, מי שהוא רק נטפל ומחובר במידת מה לעבירה, כבר דינו כמי שעובר עבירה וענש באותו עונש, על אחת כמה וכמה שישלם שכר טוב לנטפל לעושי מצוה כעושי מצוה. הרבה פעמים אדם חושב לעצמו, מה צריכים אותי שם? כבר יש ציבור גדול שהולך ומאי נפקא מינה אם אני אבוא או לא אבוא? אבל זה לא נכון. דע לך שאם אתה נטפל לעושי מצוה, הרי אתה כעושה מצוה.

רבי אלעזר בן עזריה אומר, כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר בשדה הרי הוא אומר למען יברכך, קבע הכתוב ברכה למי שבאה על ידו מצוה כשלא ידע. אדם ששכח עומר בשדה, הרי הוא לא יודע מזה שהוא שכח את העומר ולא התכוון לעשות מצוה, ואף על פי כן הקב"ה מחשיב לו את זה כמצוה גדולה של מתנות עניים, ונותן על זה ברכה גדולה ומיוחדת למען יברכך וכו'. אמור מעתה היתה סלע צרורה בכנפיו, היתה לו איזה מטבע בכיסו, ונפלה ממנו ומצאה עני ומתפרנס בה, איזה עני עבר שם ומצא את המטבע הזה ומכלכל את עצמו בה, הרי הקב"ה קובע לו ברכה.

יש אחד שנאבדה לו אבידה, ואם אומרים לו מצא את זה איזה עני ונהנה ממנה, הוא נאנח ואומר חבל, מה יצא לי מזה? אבל באמת זה הפוך בדיוק, ואפילו מצוה שנעשית בלא ידיעה, מעלה עליו הכתוב כקיים מצוה ונותן לו על זה ברכה.

רבותינו התנאים הקדושים האריכו בכל זה, וגם רש"י טרח להעתיק את כל דברי המדרש מתורת כהנים, ללמד אותנו את חומר עניי המצוות. הרבה פעמים פרטי המצוות לא כל כך חשובות בעיניו של אדם, והוא יכול לזלזל בפרטים ובנקודות קטנות ממצוותיה של תורה. אבל כאן אנחנו רואים כמה רבותינו החמירו בעוון של ספק, גם אם האדם לא חטא בוודאי, וגם כמה החמירו רבותינו במצוה שלא בכוונה. ומזה אנחנו למדים כמה עלינו לדקדק במצוות ולא לחסר ולוותר על שום פרט.

אסור לאדם להגיד מה כבר יכול להיות מעוון אחד. זו טעות עצומה, וחורבן גדול יכול להיות מכל חטא ועוון. הנה לנו אדם הראשון שמחטא אחד שלו נקנסה מיתה עליו ועל דורותיו ועד סוף כל הדורות. וגם חטא בשגגה, אחד שאוכל סם המוות בשגגה ימות, אפילו שהיה שוגג, לא יעזור לו שהוא יצחק ויגיד לרופא אני לא אשם, אכלתי את הרעל בשוגג. מה אפשר לעשות? הרופא יגיד לו, בסדר, גם אנחנו נאמר עליך קדיש בשוגג... וכך זה עוון. עוון הוא רעל. הוא ממית. אפילו בשוגג, ואפילו בספק (ועיין רוח רחיים אבות פ"ב מ"א). ולהיפך, מידה טובה מרובה ממידת פורענות פי חמש מאות ואם אדם מקיים את המצווה בגדר נטפל

למצוה לבד כמה רבה מעלתו, וקל וחומר אם הוא לא בגדר נטפל למצוה אלא אדרבה, הוא העיקרי במצוה, כמה זה יקר וחשוב, וכמה שכרו עצום ורב.

הקלקולים שנגרמים כתוצאה מחטא האדם

הפרשה מסיימת, **נפש כי תחטא ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד וכו'.**

כאן מדובר על עניני ממונות, ולהיות נקי מכל סרך של איסור בעניני ממונות זה לא דבר קל. למשל, 'עושק' הוא מי שכובש שכר שכיר. אדם שמביא פועל שעובד אצלו, תיקן או שיפץ, צריך לשלם לו בגמר פעולתו. ואם אחד בא ואומר לפועל, תשמע, עכשיו אין לי לשלם לך, תבוא מחר. ומחר כשמוגיע הפועל הוא אומר לו, תשמע, עכשיו אני לא יכול. למה? לא חסר תירוצים. בכל פעם מוצא תירוץ אחר. והפועל מסכן, עבד ורוצה לקבל את שכר פעולתו שמגיע לו ביושר. בסוף ההוא מסכים, ואומר לפועל, טוב, אני אשלם לך אבל לא הכל עכשיו, אשלם לך בתשלומים מכאן ועד לעשר שנים.. הוא עובר באיסור של עושק שכר שכיר. והרי כל אחד כשעושים לו את זה הוא כועס וקוצף ורוצה לקבל את הכסף מיד, אבל כשהוא צריך לשלם לאחרים, פתאום הוא אומר שכך הוא מנהגו של עולם ואדעתא דהכי קיבלתי את הפועל, שיעבוד ויקבל רבע היום ורבע מחר ועוד חצי בוודאי ימחל.. וכל זה גזל ועושק ואיסור באיסורי תורה, ובזוהר הקדוש (ח"א דפ"ה ע"א ועיי' בספר אהבת חסד ח"א פרק ט') הפליגו והחמירו הרבה בחומר מי שעובר על ענינים אלו.

וכאן אומרת התורה, אחד שגזל או עשק את חבירו או מצא אבידה וכחש בה, צריך להביא קרן וחומש ואשם.

זהו פשוטו של מקרא, אבל רבינו האור החיים הקדוש כותב כאן יסוד גדול הנלמד דרך רמז מהפסוקים האלו.

ונפש כי תחטא, אומר האור החיים, ירמוז שלשה דברים רעים הגורמת הנפש המרשעת. יש שלושה קלקולים שיכולים לצאת מעוון. האחד, היא נחסרת מאורה וממעלתה. הנשמה עצמה נחסרת מחשיבותה ומקדושתה, והוא אומרו **נפש כי תחטא לשון חסרון בנפש עצמה**. החטא, החיסרון, במה פוגע ועל מה משפיע? - על הנפש עצמה. היא יורדת ממעלתה.

הדבר השני - ומעלה מעל בה', על דרך שאמרו אנשי אמת כי אין לך נפש מישראל שאין שפע נשמתו יורד לה להתקיים שזולת זה אין לה חיות, זולת הנפש אשר עלתה צחנתה ובאשה בעוון פלילי, לזה יכרת ממנה השפע האלהי, כאומרו ונכרתה הנפש ההיא. ודרך השפע בא דרך שתי חוטין דקים דרך שני נקבי האף, והוא דרך מקום דבקות הנפש עם קונה כאומרו ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום.

כלומר, כשאדם חוטא הקלקול הוא לא רק לנפש האדם. מספרים על חכם אפרים הכהן זצ"ל שפעם מישהו שמע שיחת מוסר ממנו ודבריו עוררו אותו ועשו לו התפעלות גדולה. בא אל רבי אפרים ואמר לו אני כל ימי הלכתי אחרי תאוותי ועשיתי כל מיני תועבות וקלקולים שבעולם, ובאתי לבקש תיקון. התחיל האיש לומר לרב מה עשה, או יותר נכון, את מה שלא עשה.. על כל התורה הוא עבר, והיה צריך למצוא ולפרט על מה לא.. פתאום התחיל רבי אפרים לבכות בכי תמרורים. שאל אותו האיש, כבוד הרב, למה אתה בוכה, הרי אני חטאתי, אני צריך לבכות ולמה אתה בוכה? נאנח הרב אנחה גדולה ואמר לו בכאב, **תגיד לי, מה עשה לך הקב"ה כל כך רע שהחזרת לו כאלו רעות!?**

אצלנו זה לא מצוייר כך. אדם שעשה איזה עוון, ביטל תפילת מנחה, ביטל קריאת שמע או שיעור תורה, חושב לעצמו, מה כבר קרה. אבל אנחנו לא יודעים את חומר האיסור והפגם. אבל באמת כאשר אדם חוטא הנפש שלו נחלשת ונהיית חולה, והשפע האלהי שמגיע אליו נעצר ונכרת. וזה מה שכתוב בגמרא (ברכות יח.), רשעים בחייהם קרויים מתים. מה הכוונה קרויים מתים? - הרי אנחנו רואים אותם מאריכים ימים ושנים? אלא הביאור בזה הוא שהנשמה שלו מתה. האי אנחנו רואים אותו חי? - נכון, הוא חי, אבל הוא כמו חמור חי. גם חמור יכול להיות זקן. אבל הנפש נכרתה ממנו.

והדבר השלישי, לא רק לעצמו הוא מזיק, אלא לכללות הקהל הוא גורם הכחשה. מי שחוטא מזיק לכל הציבור ומזיק לכל ישראל, וזהו מה שאומר הפסוק 'וכחש בעמיתו', ההכחשה וההחלשה היא גם בעמיתו, בכל האומה הישראלית. וזהו שורש הדברים שלימדנו רז"ל כל ישראל ערבים זה בזה (סנהדרין כ"ז ב' שבועות ט"ל א'). כל אחד הוא ערב לשני. אם אתה עושה טוב, אתה מוסיף כח וגבורה לכלל ישראל, ואם חלילה אתה עושה רע - וכחש בעמיתו. הכחש והפגיעה היא בעמיתו.

ולכן רבותינו הפליגו כל כך במי שיכול למחות על קלקולים שעושים אנשים ולא מוחה בידם. כי מי שחוטא לא רק בעצמו הוא פוגע, אלא בכל האומה הישראלית. הנביא (ירמיה נ' א') אומר, שה פזורה ישראל. ישראל דומים לשה הפזורה בגויים. ולכאורה למה המשילו אותנו לשה, הרי שה הוא גדי קטן, וכי זו מעלה גדולה? בשלמא אם היו ממשילים את ישראל בשם תואר טוב, כגון אריה, זה שבח, שהוא מלך החיות (חגיגה י"ג ב'). או היו אומרים שישאלם הם כנשר, זה שבח. אבל להמשיך אותנו לשה, מה שבח יש בזה? מישהו יאמר לך שאתה עז או תיש, זה שבח? הרי ודאי שתגיד לו 'וכן למר'..

אלא, אמרו רבותינו במדרש (ויקרא רבה פ"ד ס"ו), מה שה זה אם לוקה ברגלו, אם השה הלך בדרך וקיבל מכה ברגלו ופצע אותה, לא רק הרגל שלו שבורה וכאובה, אלא הכאב והקלקול מתפשט בכל השה וכל גופו נהיה חולה, גם ישראל כך. ולכן המשילו את ישראל לשה, וזה השבח שלהם. גם אצל ישראל כל אחד מישראל משפיע ומורגשים מעשיו אצל

כל העם. ואם אחד חוטא הוא לא יכול לומר לעצמו, 'טוב, מה שאני עושה לעצמי אני עושה'. לא כך. אם אתה לקוי, הליקוי הזה מתפשט ומשפיע על כל כלל ישראל.

ועוד ממשיך את זה המדרש לאותם אנשים שהיו מפליגים בספינה, ושמעו פתאום באמצע הלילה מאחד התאים שמיישהו קודח ודופק מקדח עם פטישים וכלים. הלכו ובדקו מי הוא זה שגם בשעה שהוא בטיול לא מסוגל לא לעבוד.. ומצאו את אחד מהנוסעים שיושב על קרקעית הספינה וקודח חור בקרקע. באו כולם ואמרו לו, מה קרה לך? יצאת מדעתך? אם אתה עושה חור יכנסו כאן המים ויצפו את הספינה וכולנו נטבע. אבל הוא מצידו היתה לו תשובה, מה אתם רוצים ממני? הרי החדר הזה הוא שלי. קניתי כרטיס לחדר הזה, ואני יכול לעשות כאן ככל העולה על רוחי. אמרו לו, אם אתה עושה חור בחדר שלך כל הספינה תטבע, אתה לא חי כאן לבדך.

וזהו מה שאומר כאן הכתוב 'וכחש בעמיתו'. וזו טעות גדולה בדור שלנו. אתה מגיע לאחד ואומר לו מה אתה עושה, למה אתה לא שומר שבת, והוא אומר לך, כל אחד יעשה מה שהוא רוצה. אתה תלך בשבת להתפלל, ואני אסע לחרמון. מה מפריע לך ומה ענייך מה שאני עושה? ולא יודע ולא רואה, שבשעה שהוא נוסע בשבת הוא קודח את הספינה של כלל ישראל וחלילה יכולים להכנס המים וכולם יטבעו.

וגם להיפך הוא כן. כשאדם מוסיף בתורה ומוסיף בקניי המצוות ובעבודת ה', התועלת היא לא רק לעצמו, אלא כל כלל ישראל יכול לחיות ולפרוח מכח תורתו ומצוותיו. וכמו שהאריך בנפש החיים (שער ד' פכ"ה ועוד). כל כלל ישראל מקבל את החיות מהתורה והמצוות שלו.

זה מה שעלינו ללמוד, על חומר העבודה המוטלת עלינו, בערב ביאת הגואל. עכשיו שיש הרבה קשיים הפרעות ונסיונות קשים על כל אחד ואחד, אדם צריך לדעת לחבל תחבולות ולמצוא אופנים להוסיף בתורה והמצוות^ט, ובוה כמו שכותב האור החיים, **באמצעות אנשי חיל מתרבה בכללות עם ה' השלום הטוב והחיים**. וכן יהי רצון, ונאמר אמן.

^ט. לפעמים בשביל לבוא לשיעור תורה אדם צריך לתרץ הרבה תירוצים בבית כדי שיוכל להגיע. אם הוא יאמר שהוא הולך לשיעור תורה יאמרו לו, אי אפשר, צריכים אותך כאן, אי אפשר בלעדיך.. אבל כשהוא יאמר אני הולך לעבוד עוד כמה שעות, להביא עוד קצת כסף, מיד יאמרו לו, בסדר, תלך.. אפילו בחצי הלילה תלך. ואדם צריך להיות חכם וחושב מחשבות איך יוכל להוסיף בתורה ומצוות.

חידו"ת לפרשת ויקרא

א. בענין שחיטה הפשט ניתוח ורחיצה אם רק הבעלים עושים

ויקרא (א' ד'): "וסמך ידו על ראש העולה וגו', ושחט את בן הבקר לפני ה' וגו', והפשיט את העולה ונתח אותה לנתחיה וגו', וקרבו וכרעיו ירחץ במים".

ורבינו יצחק אברבנאל ז"ל בפירושו לתורה ויקרא שם (ד"ד רע"ד) כה כתב: "ונראה לי שכל הדברים שלא נתייחסו לכהנים והם כשרים בזרים, היה המקריב חייב לעשותם בעצמו, והם חמישה דברים, הראשון "הסמיכה" כמו שאמר וסמך ידו על ראש העולה. והשני "השחיטה" כמו שאמר ושחט את בן הבקר לפני ה' שהבעל המקריב הוא ישחטה. והשלישי "ההפשט" כמו שאמר והפשיט את העולה שהבעל יפשיט עורה מעליה. והרביעי "הניתוח", כמו שאמר ונתח אותה לנתחיה, רוצה לומר שהבעל יעשה מהבהמה ההיא חלקים ונתחים, והם י"ב חלקים ראשונים שינתח בן הבקר אליהם, להקל על הכהנים מקריבי העולה להעלותם על האש. והחמישי היא "הרחיצה" וכמו שאמר וקרבו וכרעיו ירחץ במים, וזה להסיר הלכלוך לכבוד הגבוה וכו', וזה יעשה המקריב בידיו אף על פי שיהיה המקריב מלך ישראל היה חייב לעשות בקרבנו בידיו חמשת הדברים האמורים, ואין ספק כי יסייעהו משרתיו, אבל על כל פנים ידיו יגיעו בעשייתם" עכ"ל.

ועם שאיני כדאי כלל, בעניתי הדברים חדשים לענ"ד, דרך "סמיכה" בה אכן אינה מועילה שליחות, צריך דוקא המקריב הוא עצמו לסמוך על ראש הבהמה והוא ולא שליח וכדרשתם במנחות (צ"ג ב') ועיין בבביאור הרמב"ן ז"ל לויקרא שם.

אבל שאר ארבעת הדברים דהיינו שחיטה, הפשט, ניתוח, והדחה, אין המקריב עצמו חייב לעשותם בידיו אלא מועילה שליחות, הנה גבי "שחיטה" עיין קידושין (מ"א ב') ושם בספר פני יהושע ובספר המקנה ודוק. [ועכשיו מצאתי בספר המופלא שו"ת מנחת ברוך (סימן י"ג) שהאריך בכירור הענין עיין שם עזוז נפלאות תורתו זיע"א].

ונבי "הפשט ניתוח ורחיצה", נעלם ממני מנין שרק הבעלים בעצמם צריכים לעשות זאת, ואדרבה עיין בספרא ויקרא שם (פ"ה ה"ד): "[והפשיט את העולה] אין לי אלא של אנשים, של נשים מנין וכו', אין לי אלא של ישראל של גויים ועבדים מנין וכו', ומה ראית להביאם (ר"ל לנשים גויים ועבדים) להפשט וניתוח, ולהוציאן מן הסמיכה, אני מביאן להפשט וניתוח שהפשט וניתוח כשרים בכל אדם, ומוציא אני את הסמיכה שאין סמיכה אלא בבעלים", ועיין שם בפירוש המיוחס לר"ש משאנן ז"ל, ובפירוש החפץ חיים ז"ל שם.

ופשט מאמר רז"ל מורה בעליל שהפשט וניתוח כשרים בכל אדם, ואפילו לא המקריב עצמו, ולאו דוקא הבעלים עצמו ורק ב"סמיכה" בעינן בעלים דוקא, ועיין יומא (כ"ז א') ובמפרשים שם ואכמ"ל.

ובהיותי בזה ראיתי לגאון רבי חיים פאלאג'י ז"ל בספרו "ובחרת בחיים" (פרשת נשא די"ט סע"ג) שהאריך בענין אם הפשט כשר בזר, ובתוך דבריו הביא דברי הספרא הנ"ל "מרבה אני

הפשט וניתוח שהפשט וניתוח כשרים בכל אדם, ומוציא אני הסמיכה שאין סמיכה אלא בבעלים", וסיים: "הרי מבואר להדיא דהפשט ונתוח לאו דוקא בכהנים אלא הוא הדין בכל אדם, אבל יש לפרש דלעולם הפשט אינו כשר אלא דוקא בכהנים, ומה שאמרו שם הפשט ונתוח כשרים בכל אדם, היינו בכל אדם הכהנים, לאפוקי סמיכה שאינה כשרה בכהנים אלא בבעלים, וקאמר דהפשט וניתוח כשר בכל אדם, וכן ראיתי שמפרש בקרבן אהרן שם" עכ"ל.

ואף לפי ביאור זה שמרבה אני כל "אדם" לאו כפשטו הוא, אלא אדם "הכהנים" דוקא, גם בזה לא יגהה מזור, כי זה לא כדברי רבינו יצחק אברבנאל ז"ל שרק הבעלים הם עצמם ממש מנתחים ומפשיטים ורוחצים ולא אדם זר ואף לא הכהנים ודוק.

ובענייני גוף דברות רבינו הגאון רבי חיים פאלאג'י ז"ל לא זכיתי להבין, וכמו שכתבתי בס"ד בארוכה בחיבורי הדר יעקב ח"ד (סימן י"ט) עיין שם.

ובעת בא לידי ספר "הדרש והעיון" ויקרא וראיתי לו שם (מאמר י"א) שעמד בדברי רבינו יצחק אברבנאל ז"ל כנ"ל וסיים: "ודבריו הם תמוהים מאד וצריכים עיון", אלא דתמהני שראיתי שם בהדרש והעיון (מאמר ע"ה) שקבל בספר פנים יפות דברי רבינו יצחק אברבנאל ז"ל ועל פיהם כתב לבאר בזה מדוע אהרן הכהן ע"ה עצמו רחץ קרבנו וככתוב בספר ויקרא (ט' י"ד) "וירחץ את הקרב ואת הכרעיים ויקטר על העולה המזבחה", והביאור שלא מתורת "כהן" עשה זאת, שהרי הדחה כשרה גם בזר, אלא אהרן הכהן מתורת "בעלים" עשה זאת וכאשר כתב רבי יצחק אברבנאל ז"ל שרחיצה דוקא הבעלים עושה ולא אחר עיין שם.

ואני מבין ויורד לסוף דעתו הרחבה ז"ל, אחר שהוא עצמו ז"ל כתב שדברי רבינו יצחק אברבנאל ז"ל "תמוהים מאד וצריך עיון", איך אפשר להשתמש ביסוד זה ועל פיו לבאר הפסוקים כל עוד לא הסברנו והעמדנו דברי רבינו יצחק אברבנאל ז"ל עצמו, אתמהא.

וראיתי לנכון לחתום דברינו בדברות קדשו של הגאון נצי"ב ז"ל אשר מאירים ומתמימים הדברים האמורים לעיל, וזו לשונו הטהורה בספרו העמק דבר ויקרא (ח' כ'): "ויקטר משה את הראש וגו', ואחר כך כתוב ואת הקרב וגו' ויקטר משה את כל האיל וגו', מבואר שהיו שתי הקטרות.

ובן איתא להלן במעשה דשמיני (ט' י"ג) כתוב ואת העולה וגו' ויקטר על המזבח, ואחר כך כתיב ואת הקרב וגו' ויקטר על העלה המזבחה, מבואר דתחילה הקטיר את העולה, ואחר כך הקטיר הקרב וכרעים על הבשר.

אבל בצווי בפרשת תצוה כתוב ואת האיל תנתח לנתחיו ורחצת קרבו וכרעיו ונתת על נתחיו ועל ראשו והקטרת, מבואר הצווי שתהיה הקטרה ביחד הנתחים וקרבו וכרעיו, וכן היה במשנה דתמיד וביומא פ"ב שהיו הכהנים מוליכים הנתחים יחד עם הקרב וכרעים.

והנראה דאפשר להקטיר בשני אופנים, ותלוי בזה אם היו הבעלים עוסקים בניתוח שכשר בזר, וכן ברחיצת קרב וכרעים שכשר גם כן בזר, וכמובן מלשון המקרא (ויקרא א' ט') וקרבו וכרעיו ירחץ במים, והקטיר הכהן וגו', ומשום הכי יותר טוב שבעלים יתעסקו בעצמן כל האפשר כמו בשחיטה, ואם כן אי אפשר שתהיה הקטרה ביחד, דהבעלים לא יעשו הקרב והכרעים נקיים כרגע, והאיך אפשר שיהיו עד כה הנתחים מונחים לבטלה ואין זה כבוד העולה.

על כן מצוה להקטיר הנתחים תחילה, ואחר כך להקטיר הקרב וקרעים, אבל כשהכהנים עושים הכל ונותנים להרבה כהנים וגומרים מלאכתם כאחת אז מקטירים יחד.

מעשה בפרשת המלואים דאהרן היה הבעלים, והוא היה עוסק בעצמו בכל מה שהיה יכול משום הכי עשה שתי הקטרות, וכן ביום השמיני עשה אהרן בעצמו הכל כאשר יבואר שם, משום הכי היו שתי הקטרות.

אבל לפי הצווי היה אפשר לצוות לרחוץ, דמה דכתיב ושחטת היינו בשליחות למסור למי לשחוט, וכן בניתוח ורחיצה, משום הכי היה אפשר לעשות הקטרה אחת. וכן קבעו חז"ל משנתם לדורות דהרבה כהנים היו עוסקים בכל זה, אבל מעיקר הדין אפשר שהבעלים יעסקו ברחיצה, ואז יהיו שתי הקטרות עד כאן דברות הגאון נצי"ב ז"ל ודוק היטב.

ב. בענין הפשט בקרבנות

תש"ס.

ויקרא (א' ו'): "אם עולה קרבנו מן הבקר וגו', ושחט את בן הבקר, והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם וגו', והפשיט את העולה ונתח אותה לנתחיה".

זבחים (נ"ג ב'): שנינו: "העולה קודש קדשים, שחיטתה בצפון וקבול דמה בכלי שרת בצפון, ודמה טעון שתי מתנות שהן ארבע, וטעונה הפשט ונתוח וכליל לאשים".

הרי כאשר התנא בא ללמדנו דיני עולה, דהיינו הדינים המיוחדים בקרבן עולה כמו ניתוח וכליל לאישים שהם דינים המיוחדים שמצאנום בתורה דוקא בקרבן עולה, נוקט התנא ושונה עמם גם דין זה שהעולה **טעונה הפשט**, דהיינו דין מיוחד יש בעולה שטעונה הפשט, ואכן ביתר הקרבנות הנזכרים בפרק איזהו מקומן לא נזכר בהם כלל דין הפשט ודוק.

ובספרא (פרשת צו פ"ט ה"ה) שנינו: "חטאת ואשם וזבחי שלמי ציבור ניתנים מתנה לכהן לעולה, רצו להפשיט מפשיטים, רצו לאוכלן אוכלים אותם ואת עורותיהן, אבל העולה לפי שנאמר בה והפשיט את העולה, צריך הכתוב לומר עור העולה אשר הקריב הכהן לו יהיה".

והראב"ד ז"ל בפירושו לספרא שם כתב: "לא מצינו שחייבה תורה הפשט לחטאת, ואשם, ושלמי ציבור" וכו'.

זבחים (ק"ג ב'): "רבי אומר כל עצמו לא הוצרכנו אלא לעור העולה בלבד, שבכל מקום העור מהלך אחר הבשר, פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין הן ועורותיהן [נשרפין] עמהן, חטאת ואשם וזבחי שלמי ציבור מתנה לכהן, רצו מפשיטין אותן לא רצו אוכלין אותן על גבי עורן, קדשים קלים לבעלים רצו מפשיטין אותן, רצו אוכלין אותן על גב עורן, **אבל עולה נאמר בה והפשיט את העולה**, ונתח אותה לנתחיה יכול לא יהו הכהנים זכאין בעורה, תלמוד לומר עור העולה אשר הקריב לו יהיה".

ופירש רש"י ז"ל: "כל עצמו כו', אין לנו להביא ראיה לשאר עורות מעולה שפרט בה הכתוב לבדה מפני שלא הוצרכנו ללמוד על שאר עורות מה תהא עליהן אלא על של עולה בלבד:

ועורותיהן עמהן, כדכתיב ואת הפר ואת עורו וגו': רצו מפשיטין, שהרי לא הצריכו להפשיט ונתנו לכהן כמות שהן כדכתיב כחטאת כאשרם תורה אחת וגו': נאמר בה והפשיט, והבשר למזבח ועל העור שהזקיקו להפשיט לא אמור מה תהא עליו ולמזבח אינך יכול להביאו דבהדיא פרט לך הקטר באברים מופשטין ולא פרט לך העור עמהן: לו יהיה, רישיה דקרא המקריב את עולת איש ועליה קאי לו יהיה". והמעין רואה דדין הפשט נאמר רק בקרבן עולה.

וזו לשון רש"י ז"ל פסחים (ס"ה ב'): "והכהנים לא היו מפשיטין קדשים קלים דמה לי ולהן, ואפילו הפשט וניתוח של עולה שהוא מצוה - כשר בזר", עיין שם.

ומכל הלין דוכתין מתבאר דדין הפשט הוא דין מיוחד ומסוים שנאמר דייקא בקרבן עולה ולא בשאר הקרבנות וכן"ל.

אבל כשלמדתי בדברי הרמב"ם ז"ל ראיתי לו שכתב דין הפשט בכל הקרבנות, ולא רק בעולה, וזו לשונו בהלכות מעשה הקרבנות (פ"ה ה"ח): "**כל הזבחים** מפשיטין אותן, ואחר כך מוציאין את אימוריהן, ואין מפשיטין אותם עד שזרק הדם".

ועוד שם (רפ"ז ה"א): "מצות עשה לעשות החטאות כמצותן האמורה בתורה, וכיצד מעשה החטאת הנאכלת, שוחט ונותן הדם **ומפשיטה**, ומפריש האימורין ומולחן" וכו', עיין שם.

ושם בהלכות מעשה הקרבנות (פ"ט ה"א) גבי אשם כה כתב: "מצות עשה לעשות כל האשמות כמצותן האמורה בתורה, וכיצד מעשה האשם, שוחט וזורק הדם **ומפשיט**, ומוציא האימורין ומולחן". הרי שיש הפשט גם בקרבן **אשם** ולא רק בקרבן עולה.

ובן שם (הלכה ד'): "כיצד מעשה שלמי ציבור, שוחט וזורק הדם **ומפשיט**, ומוציא האימורין ומולחן וכו', שלמי יחיד שלשה מינין, וכיצד מעשה שלשתן, שוחט וזורק הדם **ומפשיט** ומוציא אימורין" וכו'.

הרי שגם בקרבנות **בשלמים** הן דציבור הן דיחיד נוהגת מצות הפשט, ולא רק בקרבן עולה, וכן הוא להדיא בהלכות תמידין ומוספין (פ"ח ה"א), ודוק.

ולכאורה הדבר תמוה שמנין זה שיש הפשט גם בשאר הקרבנות, חטאת, ואשם, ושלמים, ובתורה שבכתב ותורה שבעל פה נתבאר שרק בעולה יש הפשט וכן"ל, וצ"ב. [ועיין לגר"א קלצקין ז"ל בשו"ת מלואי אבן (סימן כ"ב סוף אות ג')].

ומריש אמינא בס"ד דתלמוד ערוך בידנו שיש הפשט בשאר קרבנות, והוא במסכת שבת (קט"ז ב'): "תנו רבנן ארבעה עשר [דניסין] שחל להיות בשבת, מפשיטין את הפסח עד החזה דברי רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה, וחכמים אומרים מפשיטין את כולו. בשלמא לרבי ישמעאל דהא איתעביד להו צורך גבוה, אלא לרבנן מאי טעמא. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן דאמר קרא כל פועל ה' למענהו, והכא מאי למענהו, אמר רב יוסף שלא יסריח וכו', ורבי ישמעאל האי פועל ה' למענהו מאי עביד ליה, שלא יוציא אימורין קודם הפשט העור ומשום נימין".

ופירש רש"י ז"ל: "עד החזה, מתחיל מרגליו האחרונים עד החזה, שיוכל להוציא אימורים, שהקטר חלביו דוחין שבת, ותו לא מפשיט מידי עד אורתא, דצורך הדיוט הוא: למענהו,

לכבודו: שלא יסריח, שהעור מחממו ומסריחו, ואין זה כבודו להיות פרס אוכלי שולחנו מגואל: קודם הפשט העור, עד החזה: מאי טעמא, עור לאימורין מאי קא עביד: משום נימין, של צמר, הנדבקין באימורין".

ומתבאר בסוגיא כאן דמעיקר הדין גם רבנן מודו דבפסח היו צריכים להפשיט עד החזה בלבד, ורק משום שלא יסריח לכן מפשיטין את כולו כי כל פועל ה' למענהו וכנ"ל, הרי שיש הפשט בפסח לכולי עלמא ואין להוציא האימורין לפני הפשט העור משום נימין.

והשתא דאתינן להכי יש לומר דהן הם הדברים שכתב הרמב"ם ז"ל שיש הפשט בכל הקרבנות, דבעולה הוא דין תורה וככתוב בחומש וכנ"ל, אבל בשאר הקרבנות יש הפשט מההיא דמסכת שבת משום נימין, ואתי שפיר.

והאידנא שנת דשנ"ת בשמן זכינן ויצא לאור כלול בהדרו ספר "עבודה" של רבינו הרמב"ם ז"ל מהדורת פאר של הרר"ש פרנקל שליט"א, והאיר עיני הלומדים, ועיינתי שם וראיתי בפירוש מהר"י קורקוס ז"ל בהלכות מעשה הקרבנות (פ"ז ה"א) שכה כתב: "והפשט ילפינן מעולה ומבואר פרק איזהו מקומן" עכ"ל.

הרי שהביא לנו שיש **לימוד וילפותא** מיוחדת שבכל הקרבנות יש הפשט ולמדים כן מקרבן עולה, והוא דבר חדש ומופלא, ושם בפרק איזהו מקומן בענייתי לא מצאתי לזה ולא ידעתי להיכן כיון, עיין שם היטב דף נ' עמוד א', גבי פר ושעיר של יום הכיפורים ובתוספות שם (בראש עמוד ב') עש"ה.

ובכלל צריך ביאור דאם אכן יש ילפותא דכל הקרבנות טעונים הפשט ונפקא לן מעולה, אם כן מאי האי דאמרו בההיא דשבת דפסח מפשיטין אותו מדין כל פועל ה' למענהו שלא יסריח או משום נימין, מאי האי, והלא ילפינן מעולה דחייבים להפשיט כל קרבן, ומהכא תיפוק ליה וצ"ב. **ומצאתי** בספרא (פרשת שמיני פרשתא א' ה"י): "ויקרב את העולה ויעשה כמשפט, מה עולה טעונה הפשט וניתוח אף זה טעון הפשט וניתוח", עיין שם.

ולאמור לכאורה כל המקרא יתר, ותיפוק ליה ממקרא וילפותא דעולה עצמה כשם שמעולה למדים לשאר הקרבנות שטעונות הפשט, וי"ל.

ואם היתה לנו רשות לומר דעתי וליישב ההדורים, הייתי אומר שיש שני סוגי הפשט, יש הפשט **דעולה** ויש הפשט **דשאר קרבנות**. דהיינו הפשט דעולה הוא מפשיט את **כולה**, וכמו ששינוי בספרא ויקרא (פ"ה ה"א): "והפשט ונתח, יכול יהא מפשיט אבר אבר ומנתח, תלמוד לומר העולה, מפשיט **כולה** ואחר כך מנתחה", ובספר הסמ"ג (עשין ק"פ) כך הביא דברי הספרא: "והפשט, מה תלמוד לומר לרבות כל העולה להפשט".

מה שאין כן בשאר הקרבנות שהיה מפשיטין רק עד **החזה**, וכל ההפשט אינו אלא בעבור הוצאת אימורין, ולא שיש דין להפשיטין, וכנ"ל שרק גבי עולה מוכרח ההפשט, וכמו שאמר השי"ת בתורתו, והם דברי הרמב"ם שם בהלכות מעשה הקרבנות (פ"ה ה"ח): "כל הזבחים מפשיטין אותם ואחר כך מוציאים את אימוריהם", ור"ל דכל ענין ההפשט בעבור הוצאת האימורים ומשום נימין, וגם חכמים מודים בזה לרבי ישמעאל ומחלוקתן רק בפסח שחל בשבת וכמפורש בסוגיא דוק ועיין.

ובספר המפתח לרמב"ם שם (דף תשמ"א טור ד') ציינו לספר צפנת פענח הלכות מתנות עניים (דמ"ב ע"ג) בענין אם יש **חיוב** להפשיט בשאר קדשים או רק בעולה, והנני להביא לשונו שם: "ועיין זבחים (ק"ג ב') דמוכח שם דקדשים קלים אם היו רוצים לא היו מפשיטין, אך עיין שבת (קט"ז ב') דמשום נימין היו מפשיטין תחילה, ועיין רש"י זבחים (י"ד א') ותוספות שם (ס"ג א') דכל היכא דלכתחילה לאו אורחיה הוה כמו אי איפשר לבטלו, ועיין רש"י פסחים (ס"ה ב') דהפשט לא צריך רק גבי עולה, וכבר כתבנו בזה" עכ"ל.

ואני עוד מצאתי לו בזה שם בצפנת פענח בהלכות כלאים (פ"י די"ט ע"ב) שכתב: "ובזבחים (ק"ג ב') אמר רצו אוכלין אותם אגב עורם, ויש לומר דזה רק גדר מצוה מן המובחר עיין שבת (קל"ד ב') וירושלמי פסחים (ר"פ ו') דלתנא קמא הוה מובחר מן המובחר, ועיין תוספות מנחות (ס"ג ב') איך היה בשאר הקרבנות.

וגם יש לומר דטעם המאן דאמר עד החזה משום דמבואר בחולין (קכ"ג ב') דכל זמן שלא הפשיט את החזה אין עליו שם הפשט, ועיין תמיד (ל"א א') ורש"י פסחים (ס"ה ב') דרק גבי עולה מוכרח ההפשט, ובזה אתי שפיר מה שכתבו תוספות ישנים יומא (כ"ו ב') [מ"ט א'] מה דחק שם הקרא דהפשט כשר בזר למה לא ילפינן מהך דשם (מ"ט א') והלויים מפשיטין דבזה אתי שפיר, דגבי עולה מנא לך" עכ"ל, ודוק היטב.

מצאתי עכשיו בירור מקיף ויסודי בענין זה דהפשט בעולה ובשאר קרבנות בספר היקר משמר הלוי על מסכת זבחים (סימן קמ"ז) עיין שם שבא לו בארוכה, ולא הניח פינה וזוית בענין זה שלא נגע בה, והביא דברי הגאון מבי"ט ז"ל בספר קרית ספר הלכות מעשה הקרבנות (פ"ז ופ"ט) "דילפינן הפשט לכולהו קרבנות מעולה", והם כדברי מהר"י קורקוס ז"ל וכו"ל, עיין שם בארוכה דפח"ח.

ג. בענין הפשט כשר בזר

ויקרא (א' ו'): "וסמך ידו על ראש העולה וגו', ושחט את בן הבקר לפני ה', והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם וזרקו את הדם וגו', והפשיט את העולה ונתח אותה לנתחיה".

ספרא שם (פרשת ויקרא דיבורא דנרבה פ"ה ה"ד): "יכול אין טעון הפשטה אלא עולת נדבה, עולת חובה מנין וכו', אין לי אלא [עולה] של אנשים של נשים של גרים ושל עבדים מנין וכו', תלמוד לומר העולה כל שהיא עולה טעונה הפשטה. מה ראית להביאן להפשט ונתוח ולהוציאם מן הסמיכה. אחר שריבה הכתוב מיעט, מפני מה אני מביאם להפשט ונתוח שהפשט ונתוח כשרים בכל אדם, ומוציא אני הסמיכה שאין הסמיכה אלא בבעלים".

יומא (כ"ו ב'): "תנא הפשיטין וניתוחין שוין בזר, אמר חזקיה מניין להפשט וניתוח ששוה בזר, שנאמר ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח, נתינת אש בעיא כהונה, הפשט וניתוח לא בעיא כהונה. האי מבעיא ליה לגופיה, אמר רב שימי בר אשי אשכחתינה לאביי דהוה מסבר ליה לבריה "ושחט" שחיטה בזר כשירה, וכי מאין באת, מכלל שנאמר ואתה ובניך אתך תשמרו את כהונתכם, שומע אני אפילו שחיטה, תלמוד לומר ושחט את בן הבקר לפני ה', והקריבו בני אהרן

הכהנים את הדם, מקבלה ואילך מצות כהונה, וסמך ידו ושחט לימד על השחיטה שכשירה בזה. מכדי מקבלה ואילך מצות כהונה ונתנו בני אהרן למה לי - למעוטי הפשט וניתוחו.

ובן פסק הרמב"ם ז"ל בחיבורו הגדול הלכות ביאת המקדש (פ"ט ה"ו): "שחיטת הקדשים כשירה בזרים אפילו קדשי קדשים וכו', וכן ההפשט והניתוח והולכת עצים למזבח כשירה".

וזו לשון רש"י פסחים (ס"ה ב'): "כהנים לא היו מפשיטין קדשים קלים, דמה לי ולהן, ואפילו הפשט וניתוח של עולה שהוא מצוה - כשר בזה כדאמרינן בשילהי פרק שני דיומא (כ"ו ב') "עכ"ל. ועיין תוספת יום טוב פסחים (פ"ה מ"י) ודוק.

ורבינו אברהם ן' עזרא ז"ל בפירושו לתורה ויקרא שם כתב: "והפשט את העולה, כהן או לוי הנלוה אליו". [ועיין בדברינו לקמן ביאור דבריו].

והרמב"ן ז"ל בפירושו לתורה ויקרא (א' ו') כה כתב: "והפשט את העולה, אמר והפשט, ונתח, כי בעל הקרבן ידבר, כאשר אמר וסמך ושחט, כי ההפשט והנתוח אינן עבודות וכשרות בזה, ולכן חזר אחר כך ואמר ונתנו בני אהרן (פסוק ז') וכן רחיצת הקרבים כשרה בזה, ולכן אמר וקרבו וכרעיו ירחץ במים (פסוק ט'), בעל הקרבן, ואחרי כן והקטיר הכהן".

וגם מצאתי לתלמיד הרמב"ן הוא הרשב"א ז"ל בחידושו לקידושין (כ"ג ב') הביא כן דניתוח והפשט כשרים בזרים ע"ש. וכן כתב להדיא הרב המאירי ז"ל פסחים (ס"ד א' וס"ה א'), ובתוספות רא"ש סוטה (ט"ו א') עיין שם. [ועיין שו"ת אחיעזר ח"ב (סימן כ"ו), ושו"ת דבר אברהם ח"ג (סימן א')].

עוד מצאתי לרבינו אלעזר מגרמייזא ז"ל בעל הרוקח בפירושו על התורה במדבר (פרשת בהעלותך פ"ח דף ל"ג) שכתב: "והלויים יסמכו את ידיהם ומסיים הפסוק הלויים, כי הלויים יש שמפשיטים, ויש משוררים, ויש מלמדי שיר", ועוד שם: "ט"ז בני ישראל בפרשה כנגד ט"ז דורות משלמה עד יאשיהו שהוא פירש דין הפשט ודין הלויים וכו', ועוד שם: "ככה תעשה ללויים סמך לפסח שהיו מפשיטים הלויים".

וסוף דברות בעל הרוקח ז"ל דלעיל, העתיק בסתמא וכמנהגו רבינו יעקב בעל הטורים ז"ל בפירושו הקצר לתורה שם: "סמך פרשת פסח לטהרת הלויים רמז שהלויים מפשיטים" ע"ש.

והגאון רבי חיים פאלאג'י ז"ל בספרו ובחרת בחיים (פרשת נשא ד"ט ע"ג) הביא דברי רבותינו בעלי התוספות ז"ל על התורה בקובץ "דעת זקנים" במדבר (ד' מ"ז) שכה כתבו: "לעבוד עבודת עבודה, שחיטה הפשט ונתוח שהם עבודת הכהנים, וזה היו עושין הלויים כדכתיב בעזרא, ובדברי הימים וגבי פסח של חזקיהו שהיו הלויים מפשיטין", ועיין שם בדברי הגאון רבי חיים פאלאג'י ז"ל, ועיין לקמיה.

ובתחילה אבאר בס"ד דברות קדשם של בעלי התוספות ז"ל לפי הנלע"ד, הנה מה שכתבו: "שחיטה הפשט ניתוח שהם עבודת הכהנים", ברור אצלי שאין רצונם לומר דעבודות אלו הם עבודות הכהנים בדוקא כזריקה וקמיצה ושזר פסול בהם, דהרי כל בר בי רב יודע דעבודות אלו כשרות בזה וכו"ל, וכן כתבו התוספות עצמם בכתובות (כ"ד ב') ובקידושין (ע"ו ב'), אלא כוונתם שעבודות הללו מתייחסים לכהנים בעבודת המקדש והקרבן. [ולפי מה שנכתב לקמן יתבאר בתוספת ביאור].

ומה שכתבו בעלי התוספות: "שחיטה הפשט ונתוח שהם עבודת הכהנים וזה היו עושין הלויים כדכתיב בעזרא", והיינו בספר עזרא (ו' כ'): "כי הטהרו הכהנים והלויים כאחד טהורים וישחטו הפסח לכל בני הגולה, ולאחיהם הכהנים, ולהם", ופירש במצודת דוד: "כאחד כאיש אחד המטהר עצמו שכולו טהור, כי כולם היו טהורים, וישחטו הלויים שחטו לצורך בני הגולה, ולצורך אחיהם הכהנים מבני לוי, ולצורך עצמן" עכ"ל.

ומפורש להדיא שהלויים "שחטו" הפסח, הרי שהלויים עשו ועבדו עבודה השייכת הכהנים, ולזה נתכוונו רבותינו בעלי התוספות ז"ל ודוק.

ובן מה שכתבו רבותינו בעלי התוספות ז"ל: "ובדברי הימים וגבי פסח של חזקיהו שהיו הלויים מפשיטין".

ומריש אמנא שנראה דטעות דפוס קלה יש בדבריהם, וכך צריך לומר: "ובדברי הימים גבי (כצ"ל בלא ו', ולא וגבי) פסח של חזקיהו", והיינו שם בספר דברי הימים ב' (כ"ט ל"א ואילך): "ויען יחזקיהו ויאמר עתה מלאתם ידכם לה', גשו הביאו זבחים ותודות לבית ה', ויביאו הקהל זבחים ותודות וכל נדיב לב עולות, ויהי מספר העולה אשר הביאו הקהל בקר שבעים, אילים מאה, כבשים מאתים לעולה לה' כל אלה, והקדשים בקר שש מאות, וצאן שלשת אלפים, רק הכהנים היו למעט ולא יכלו להפשיט את כל העולות, ויחזקום אחיהם הלויים עד כלות המלאכה, ועד יתקדשו הכהנים, כי הלויים ישרי לבב להתקדש מהכהנים".

ופירש שם הרד"ק ז"ל: "ויחזקום אחיהם הלויים, ועזרום להפשיט ובזה חזקו אותם וזרזו אותם למהר להתקדש, ואף על פי שמקבלת הדם ואילך מצות כהונה - שעת הדוחק היה זה, ועזרו הלויים את הכהנים להפשיט, כי הם התקדשו כמו שאומר כי הלויים ישרי לבב להתקדש מהכהנים".

הרי מפורש שהלויים הפשיטו הקרבנות, ועזרו לכהנים שלא יכלו להפשיט כל העולות, מיהו אין זה גבי "פסח חזקיהו", כי בעובדא דפסח חזקיהו הכתובה בספר דברי הימים ב' (פרק ל') אין נזכר כלל ענין זה שהלויים הפשיטו הפסחים עיין שם.

ונראה שטעות המעתיק יש כאן וצריך לומר "פסח דיאשיהו", והוא המבואר בספר דברי הימים שם ב' (ל"ה י"א): "וישחטו הפסח ויזרקו הכהנים מידם והלויים מפשיטים", עיין שם.

ואם כנים אנחנו בזה אזי יובנו כפשטן דברי בעלי התוספות ז"ל דלעיל שכתבו "ובדברי הימים וגבי פסח של חזקיהו שהיו הלויים מפשיטין" ולעיל כתבתי שיש למחוק אות הו' מתיבת וגבי, אבל להאמור השתא אתי שפיר בלא מחיקה, דאכן נתכוונו בעלי התוספות ז"ל לשני מקומות בדברי הימים וכפשט הלשון, דמה שכתבו "ובדברי הימים" היינו עובדא דעולות דחזקיהו דפרק כ"ט דלעיל שמצינו שהלויים עזרו לכהנים להפשיט העולות וכו"ל, ומה שכתבו עוד "וגבי פסח של (חזקיהו) [יאשיהו] שהיו הלויים מפשיטין, היינו עובדא דפסח יאשיהו דפרק ל"ה ששם מצינו שהלויים הפשיטו הפסחים, ובזה נתבאר היטב כל דברות בעלי התוספות ז"ל.

על כל פנים מבואר באר היטב במקראות דספר דברי הימים שהלויים הם הם היו עושים את ההפשט, אם כן תקשי לך לכאורה מאי האי והרי הפשט כשר בזר וכו"ל.

ואחר שנים בא לידי שו"ת קול אליהו ח"ב מגאון ירושלים הרב המובהק רבי אליהו ישראל ז"ל וראיתי לו שם בספר מחנה אליהו (סימן ע"ו) שעמד בזה שהרי קיימא לן שהפשט כשר בזר וכאן בקראי ספר דברי הימים מבואר דהלויים הם דהפשטו הקרבנות ואסיק בצ"ע.

ועם שאיני כדאי כלל, בעניותי נעלם ממני מהו זה שהיו בה גאוני בתראי ז"ל בקושיא זו, כי לעולם יש לומר הפשט כשר אף בזר ישראל, ומה שמצינו שהלויים הפשיטו, לאו משום שכך הדין דהפשט בכהנים או בלויים דווקא, אלא טעמו של דבר שכבר לימדנו רבותינו ז"ל דעם שהיו עבודות בקרבנות שזרים כשרים להם, מכל מקום הכהנים העובדים נהגו סלסול בעצמן ולא נתנו לאחרים לעבוד אלא הם הכהנים דוקא עשו העבודות אף על פי שזר כשר להן, לא שנא קרבן ציבור לא שנא קרבן יחיד, וזו לשון הריטב"א ז"ל יומא (כ"ה א'): "ואף על גב דשחיטה כשרה בזרים - מצוה בכהן לכתחילה" עכ"ל. [והריטב"א שם (ב' א' ד"ה ומאי) כתב: "אף על גב דשחיטה [ר"ל דפרה אדומה] בזר כשרה משום דשחיטה לאו עבודה היא, מה שאין כן בשריפתה דבעיא כהן, אפילו הכי כל שאפשר למיעבד שחיטה בכהן עדיף טפי, וכן מצותה" ודוק].

והנני להביא בזה דברו קדשו המאירים של רבינו הגאון בעל נודע ביהודה ז"ל בספרו צל"ח ברכות (ל"א ב'): "יש לדקדק דמה בכך דשחיטה כשרה בזר, אטו בשביל כך אינם יכולים לחזור אחר כהן, והא שילוח השעיר ביום הכיפורים בהדיא כתיב "איש" להכשיר את הזר, ואפילו הכי עשו הכהנים קבע ולא היו מניחים ישראל להוליכו כמפורש במשנה (יומא ס"ו א'), וגם שחיטת קדשים גופיה שנינו ביומא (כ"ה א') שלש עשרה כהנים זכו בו, והרי אחד משלש עשרה הללו היה "השוחט", כמו ששנינו שם, הרי שאף שכשר בזר הקפידו הכהנים והם שחטוהו.

אמנם מצינו בפסחים (ס"ד א') גבי פסח שחט ישראל וקיבל הכהן וכו' הרי שישראל שחט ומזה היה מקום להוכיח שיש חילוק בין דברים דציבור לבין של יחיד, דשחיטת תמיד ושילוח השעיר לעזאזל, דברים של ציבור הם, ובזה היה יכולת ביד הכהנים לעשות קבע שיעשנו דוקא אחד מן הכהנים, מה שאין כן בקרבנות היחיד, בזה לא היה כח ביד הכהנים לעשות קבע, ולכן בפסח שהא קרבן של יחיד שנינו שחט ישראל.

ואמנם אין זה הכרח, ושפיר יש לומר שגם בקרבן של יחיד עשו קבע [דוקא לכהנים], ופסח שאני, שהפסחים היו רבים מאוד, והכהנים היו טרודים מאוד בעשייתו, שאי אפשר אלא בכהנים, ולכן הניחו השחיטה לזרים", עד כאן דברי הגאון נודע ביהודה ז"ל, ועוד עיין שם. [ועיין בהגהות חשק שלמה מנחות (י"ט ב') ולא זכר דברי הגאון נודע ביהודה דלעיל, ויש עוד לעמוד על דברי קדשו שם ואכמ"ל].

ומה שכתב הגאון נודע ביהודה ז"ל מההיא דקרבן פסח - השוה לדברי הרב המאירי ז"ל פסחים (ס"ד א'): "והקשו מקטירו סלקא דעתך, כלומר והלא זר הוא, שהרי הפשט ונתוח כשרים בזר, ומן הסתם כל שאפשר בזרים היה נעשה בהם [בקרבנות הפסח] מפני רוב טרדת הכהנים, ותירץ [התלמוד] להקטירם כלומר שהישראל נותנן שם שיהא הכהן מוצאם מזומנים ויקטירם" ודוק היטב.

ובזאת כתבו עוד רבים ושלמים דאף על פי שהיו עבודות הכשרות בזרים (שחיטה ניתוח הפשט), מכל מקום הכהנים עשו חוק שרק בני לוי יעשו ולא ישראלים, עיין לגאון רש"ש ז"ל

בהגהותיו לברכות (כ"ח א', ול"א ב'), ועיין גם לגאון יעב"ץ ז"ל בספרו שו"ת שאלת יעב"ץ ח"ב (סימן קנ"ז) ובספרו לחם שמים קידושין (פרק ד'), ובהגהותיו לפסקי הרא"ש ז"ל חולין (פ"א ס"ב), ובתפארת ישראל בהקדמתו לסדר קדשים חומר בקודש (פ"א אות ב'), ובארוכה בשו"ת תורת מרדכי (ס"ט ט"ו בהערה ד"ז ע"א), ועיין בספר ברכת אהרן ברכות (מאמר רע"ז אות א') ואכמ"ל.

והגאון המובהק רבי יעקב שור ז"ל בספרו משנת יעקב (כעי ח"י דף ע"ה) הוסיף עוד ראייה לדבר, שהרי שנינו במסכת פרה (פ"ב מ"י) והביאה התלמוד יומא (מ"ג ב') הכל כשרים להזות אפר פרה, ואף על פי כן הכהנים הם נהגו להזות ולא ישראל, וכדכתב רש"י ז"ל בכורות (כ"ט ב' ד"ה אע"פ) ועוד עיין שם בזה.

וזו לשון רבינו בחיי ז"ל בביאורו לתורה ויקרא (א' ה'): "ושחט את בן הבקר, קבלת רו"ל שהשחיטה כשרה בזר, ולכך אמר "ושחט" בלשון יחיד, ולא אמר "ושחטו" כמו שאמר "והקריבו, וזרקו" בלשון רבים, וחזר בלשון יחיד ואמר "והפשיט" את העולה כלומר מי ששחט הוא יפשיט, או לוי או ישראל, וכן כתוב בדברי הימים ב' (ל"ה י"א) והלויים מפשיטים".

והשתא דאתינן להכי נתייבבה השאלה דלעיל דאם הפשט כשר בזר, מדוע הלויים הפשיטו הקרבנות, כי טעמו של דבר כנ"ל, שעם שעבודה זו כשרה בזר כמו שחיטה שכשרה בזר, מכל מקום נהגו הכהנים סלסול ולא נתנו לזרים חילם ושהם יעשו זאת, אלא נתנו דוקא לאחיהם בני לוי הלויים, וכזאת כבר לימדנו להדיא רבותינו בעלי התוספות ז"ל בכתובות (כ"ד ב') וקידושין (ע"ו ב') עיין שם.

ובהיותי בזה ראיתי שהגאון רבי חיים פאלאג'י ז"ל בספרו "ובחרת בחיים" (פרשת נשא ד"ט סע"ג) האריך בענין זה אם הפשט כשר בזר, ואחר שיש לי להבין נועם אמריו זיע"א, הנני להביא כל דברי קדשו ז"ל.

וזו לשון קדשו: "תוספות [על התורה] "לעבוד עבודה עבודה, שחיטה הפשט ונתוח שהם עבודת הכהנים, וזה היו עושין הלויים כדכתיב בעזרא ובדברי הימים וגבי פסח של חזקיה שהיו הלויים מפשיטין", והנה מבואר דהפשט ונתוח בכהנים, ומבואר בפרשת צו ונתח אותו לנתחיו, וזה על הכהן המקריב כתוב, אלא שראיתי בתורת כהנים שם "מרבא אני הפשט וניתוח שהפשט וניתוח כשרים בכל אדם, ומוציא אני הסמיכה שאין סמיכה אלא בבעלים", הרי מבואר להדיא דהפשט ונתוח לאו דוקא בכהנים אלא הוא הדין בכל אדם.

אבל יש לפרש דלעולם הפשט אינו כשר אלא דוקא בכהנים, ומה שאמרו שם הפשט ונתוח כשרים בכל אדם, היינו בכל אדם הכהנים, לאפוקי סמיכה שאינה כשרה בכהנים אלא בבעלים, וקאמר דהפשטו וניתוחו כשר בכל אדם, וכן ראיתי שמפרש בקרבן אהרן [שם דנ"ח ע"א].

אלא שקשה דמאחר שכשר הפשט דוקא בכהנים, אם כן איך הוכשרו הלויים לעבודת הכהנים כנ"ל [בדברי הימים], והרי אמרו בערכין (י"א ב') ולא ימותו גם הם גם אתם אתם בשלהם והם בשלכם במיתה.

ויש ראיות דגם הפשט ונתוח עבודה היא, שהרי אמרו בזבחים (י"ג א' וכ"ד ב'), ובכמה מקומות [ברכות ל"א ב', וש"נ, מנחות י' א'] על הפסוק והקריבו הכהנים את הדם מקבלה ואילך

מצות כהנים, ובזבחים (י"ד ב') אמרו דלרבנן אפילו עבודה שאפשר לבטלה אינה כשרה בזר, ועיין ברש"י שם (ד"ה הולכה) שכתב אפשר לבטלה שאם רצה מפשיט ומנתח אצל המזבח, ועיין יומא (כ"ז א') שנראה בהדיא דהפשט וניתוח כשרים בזר, ועל הכל צריך להתיישב בדבר וכעת צ"ע ע"כ. ודברי הגאון קול אליהו לא זכר שם.

ועם שאני כדאי כלל וכלל, בעוניי כי רב הוא, לא זכיתי להבין דברות קדשו ז"ל שנראה שהבין דברי בעלי התוספות ז"ל שכתבו "שחיטה הפשט ונתוח שהם עבודת הכהנים", כפשטן ממש שניתוח והפשט כשרים רק בכהונה, וזה אי אפשר שהרי תלמוד ערוך ביומא (כ"ז א') דזרים כשרים לניתוח והפשט וכן"ל, ולכן לענ"ד ביאור דברי בעלי התוספות כמו שכתבנו ששחיטה הפשט ונתוח הם שייכים לעבודת הכהנים במקדש ובקרבנות אבל לא שרק הם כשרים לזה וכן"ל.

ומה שרצה הגאון רבי חיים פאלאגי ז"ל לפרש דברי הספרא "מרבה אני הפשט וניתוח שהפשט וניתוח כשרים בכל אדם ומוציא אני הסמיכה שאין סמיכה אלא בבעלים", שהכוונה כשרים בכל אדם, היינו בכל אדם **הכהנים**, תמה אני על עצמי ולענ"ד קשה מאוד לאומרו, דמי שני לספרא למימר כהנים בהדיא, ומאי טעמא לימרו "בכל אדם" ואנן ניקן ונפרש דהכוונה כהנים, אתמהא ואקצר.

גם מה שהקשה הגאון רבי חיים פאלאגי ז"ל לפי דרכו שהפשט כשר רק בכהנים אם כן איך הלויים הפשיטו וכנזכר בספר דברי הימים - תמהני על עצמי שלא זכר שר התורה לרגע קט ז"ל דברות התוספות בכתובות וקידושין והריטב"א ושאר המפרשים ע"ה שהכהנים עשו חוק שאף העבודות הכשרות בזרים רק הם בני לוי יעשום וכן"ל בארוכה וצ"ע.

כמו כן מה שהקשה איך נאמר דהפשט כשר בזר והרי קיימא לן מקבלה ואילך בכהנים והפשט הוא עבודה אחר קבלת הדם, הנה היה לו להביא שכבר העיר כן הרד"ק ז"ל דברי הימים שם "ואף על פי שמקבלת הדם ואילך מצות כהונה - שעת הדוחק היה זה, ועזרו הלויים את הכהנים להפשיט", ובהא אתי שפיר.

מיהו עצם השאלה צ"ב שהרי היא היא שאלת התלמוד ביומא (כ"ז א'): "אמר רב שימי בר אשי אשכחתי לאביי דהוה מסבר ליה לבריה "ושחט" שחיטה בזר כשירה, וכי מאין באת, מכלל שנאמר ואתה ובניך אתך תשמרו את כהונתכם, שומע אני אפילו שחיטה תלמוד לומר ושחט את בן הבקר לפני ה', והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם מקבלה ואילך מצות כהונה, "וסמך ידו ושחט" לימד על השחיטה שכשירה בזר, מכדי מקבלה ואילך מצות כהונה ונתנו בני אהרן למה לי - למעוטי הפשט וניתוח", הרי שהרגישו בזה שמקבלה ואילך מצות כהונה ואיך נכשיר זרים בהפשט וניתוח שהם עבודות שאחר קבלה ותיצרו שיש פסוק המלמד להתיר, עיין היטב בכל הסוגיא שם, ושם ובחידושי הריטב"א, ובגבורות ארי, ושיח יצחק ודוק.

והמעין יראה מה שעוד יש לעמוד בדברי הגאון רבי חיים פאלאגי ז"ל, ואקצר, וגם לא ידעתי מדוע לא הביא התוספות ושאר ראשונים ואחרונים שזכרנו שאף על פי ששחיטה כשרה בזר, מכל מקום הכהנים עשו קבע שרק הם בני לוי ישחטו וכן"ל.

בתובות (ק"ו א'): "אמר רב יהודה אמר שמואל תלמידי חכמים המלמדים הלכות שחיטה לכהנים"

וכו', וכן הוא בירושלמי שקלים (דט"ז ע"א) וילקוט שמעוני שמות (רמז שפ"ז), ובמדרש במדבר רבה (פ"א ס"ג) תלמידי חכמים המלמדים את הכהנים הלכות שחיטה וקבלה וזריקה וקמיצה וכו'. והנאון רבי חיים פאלאג'י ז"ל בספרו זכירה לחיים ח"ב על מדרש במדבר רבה (שם ד"ס ע"ג) כה כתב: "המלמדים את הכהנים הלכות שחיטה, אף על גב דשחיטה כשרה בזר, דזר שוחט ואלעזר רואה [יומא מ"ב א'] לאו לעיכובא. ועוד דהיה עומד על גבו והיה צריך שיהיה יודע ושלא יפגל. ואפילו לסברת רבינו בחיי שהבאתי בנפש חיים (א"ה יח"ס עיין שם מערכת ש' אות מ"א) דכהן כפי בחינתו לא ישחט, על כל פנים היה מוכרח להיות רואה עניני השחיטה וצריך שיהיה בקי" עכ"ל.

ובעניותי לא הבנתי היטב מאי קא קשיא ליה דכתב ופתח **אף על גב** דשחיטה כשרה בזר וכו', דאין הכי נמי לעולם שחיטה כשרה בזר, מכל מקום אטו כל ישראל ידעו לשחוט שכבר לא יצטרכו הכהנים ללמוד הלכות שחיטה אתמהא, ובפרט לפי המבואר לעיל שאף ששחיטה כשרה בזר, מכל מקום הכהנים עשו קבע וחוק לא לתת לזרים לשחוט זולתם וכמו שלימדונו רבותינו וכמשנ"ת בס"ד.

בא לידי ספר "הדרש והעיון" על חומש ויקרא, וראיתי לו ז"ל הי"ד שם (מאמר ע"ה אות ה') שכתב: "ובהיותי בזה אעיר על פרט אחד שראוי לשים אליו לב, שהרי ההפשט כשר בזר, ותמיה לי ממקרא מפורש בספר דברי הימים ב' (כ"ט ל"ד) שמצאנו שם **שהכהנים היו מפשיטים ולא הזרים**, וככתוב שם: "רק הכהנים היו למעט ולא יכלו להפשיט את כל העולות, ויחזקום אחיהם הלויים", ומפורש שהכהנים היו מפשיטים את העולות ורק מחוסר כהנים הפשיטו לא זרים רק הלויים, וזה חידוש גדול".

ולהאמור תמיה שהניח בתימה, שהרי כבר נתבאר שאף העבודות שכשרות בזר מכל מקום הכהנים עשו חוק ונהגו סלסול שרק הם יעשו אותם וכנ"ל, ורק במקום דלא אפשר סייעום מיוחסים כמו אחיהם בני לוי והכל אתי שפיר, ומן התימה שהרי יסוד זה לא היה נעלם מעיני הרב הדרש והעיון ז"ל והזכירו בספרו שם (מאמר ל"א אות ו'), וגם בספרו ברכת אהרן ברכות מענייני הרב הדרש והעיון ז"ל והזכירו בספרו שם (מאמר רע"ז אות א') עיין שם.

עוד כתב שם בדרש והעיון: "עוד יש לתמוה שבדברי הכתוב בספר דברי הימים שהבאנו לעיל נאמר **שהכהנים היו מפשיטים את העולות**, ורק כשנודמן שהכהנים לא הספיקו **להפשיט** אז סייעו להם הלויים, ותמוה שהרי שם בדברי הימים ב' (ל"ה י"א) נאמר "וישחטו הפסח ויזרקו הכהנים, **והלויים מפשיטים**" הנה מבואר בכתוב שהלויים **לכתחילה** היו מפשיטים ולא הכהנים" עכ"ד.

ואיני מבין דאכן הכהנים הם הם היו מפשיטים, ורק בשעת הדחק לריבוי הקרבנות שלא היה סיפק ביד הכהנים להפשיט סייעום הלויים וכדאשכחן בעולות דחזקיה, אבל שם גבי **קרבנות פסח יאשיה** שכל המון בית ישראל הקריבו קרבן פסח, והיו הקרבנות בריבוי עצום [ועיין יומא (כ"ב ב')] על ריבוי האדיר של מספר בני ישראל כשועשים רצונו של מקום כבזמן יאשיה המלך], לכן לכתחילה סייעום הלויים, ומילתא דפשיטא כגון דא לא היה הכתוב צריך להזכיר והוא מובן מאליה, והרי גדולה מזו שנינו גבי קרבנות פסח שהישראלים שחטו והכהנים קבלו וטעמו של דבר ד"כל שאפשר בזרים היה נעשה בהם בקרבנות הפסח מפני רוב טרדת הכהנים", וכדברי הרב המאירי והצל"ח ז"ל שהבאתי לעיל, וברור לענ"ד.

ושם הביא דברי הרד"ק ז"ל בדברי הימים שם שכתב: "ויחזקום אחיהם הלויים, ועזרום להפשיט ובזה חזקו אותם וזרזו אותם למהר להתקדש, ואף על פי שמקבלת הדם ואילך מצות כהונה - שעת הדוחק היה זה, ועזרו הלויים את הכהנים להפשיט, כי הם התקדשו כמו שאומר כי הלויים ישרי לבב להתקדש מהכהנים".

ובתב בהדרש והעיון שם: "ויש בדבריו תמיה גדולה, דמדבריו משמע שתמיד הכהנים הם היו מפשיטים, ורק כאן הואיל והיתה שעת הדחק עזרו הלויים לכהנים להפשיט, ובאמת לא כן הוא שההפשטה לא היתה כלל מעבודת הכהנים, והיתה כשרה גם בזר ולכתחילה היתה יכולה להעשות על ידי הלויים, וכאשר מצינו בדברי הימים שם והלויים מפשיטים". ועיין בספר מרגניתא דרבי מאיר (דק"ד רע"ב) עיין שם.

וגם כאן איני מבין הדברים דודאי הפשט כשר בזר ויכולים זרים ולויים לעשותו, אבל כבר נתבאר שהכהנים לא היו מניחים ונותנים לאחרים לעשות אפילו העבודות הכשרות בזר והם עשו הכל וכו"ל ומאי קושיא וצ"ב.

ועכשיו התבוננתי שרמז לדבריו בהדרש והעיון (מאמר ט"ז), ועיינתי וראיתי שם שלא רק בספרו ברכת אהרן הנ"ל אלא גם שם לא נעלם ממנו יסוד זה שגם אותם מלאכות שהיו זרים כשרים לעשות, מכל מקום עשאו הכהנים או מיוחסים כגון לויים, והוכיח כן ממקראות הרבה וגם ממקראות דספר דברי הימים דלעיל עיין שם, ולפי זה מאי קא קשיא ליה כאן "ומה יש לשים לב כאן", ומדוע מעיקרא היה קשה לו כן, ומה תימה יש בדברי הרד"ק ז"ל, וצ"ע. [ועיין יומא (מ"ט א') ותוספות ישנים שם].

* * *

ובס"ד אכתוב ציונים למאמר בענין עבודות הכשרות בזר.

הרב המאירי ז"ל בספרו בית הבחירה יומא בשלש מקומות כתב דבר חדש ונפלא, שאף על פי ששחיטת קדשים כשרה בזר, מכל מקום שחיטת **קרבן התמיד** לכתחילה צריך לעשותה כהן דוקא, וזו לשונו שם יומא ("כ"ה א'): "ומתכנסים כל כהני בית אב ומפייסין לשחיטה, ואף על פי ששחיתו כשרה בזר מכל מקום מפייסים היו עליה, מפני שלכתחילה **צריכה כהן בקרבן התמיד**, אף על פי שבשאר קרבנות מותרין לכתחילה בזר".

ושם יומא (ל"א ב'): "ולמדת שאף על פי שבכל ימות השנה השחיטה כשרה בזר אף לכתחילה, **חוץ מן התמיד שלכתחילה צריך כהן**, ביום הכפורים מיהא אינה אלא בכהן גדול לכתחילה, אלא שבדיעבד אינה פוסלת, שלא מצינו שחיטה פסולה בזר בשום מקום".

ועוד לו שם יומא (מ"ב א'): "שחיטת כל הקדשים כשירה בזר ואפילו לכתחילה, וכן בכל הפסולים לעבודה, **חוץ מן התמיד שצריכה כהן לכתחילה**, ומתוך כך היו מפייסין עליה, וכן שחיטת פרו של כהן גדול ביום הכפורים ושחיטת פרה אדומה צריכה כהן, לכתחילה שחיטת הפר בכהן גדול, ושחיטת הפרה בכל כהן, אבל בדיעבד אף שחיטת התמיד ואף שחיטת פר כהן גדול ביום

הכפורים, אף על פי שכתוב בה אהרן וחקה, וכן פרה אדומה אף על פי שכתוב בה אלעזר וחקה, שחיתתן כשירה בזר ובכל הפסולים".

והיום כ"ז ניסן תשנ"ב בא לידי ספר הלכות גדולות הוצאת "מכון ירושלים" ושם בהקדמה (דף י"ח) כתב: "מצות כהנים ללמוד לעשות יציקות ובלילות ופתיתות וכו', שחיתות וכו'", והגאון מהרא"ש טרויב ז"ל בהגהותיו שם (אות נ"ב) כתב: "שחיתות, במנחות (דף י"ח) ובתוספתא דמאי ליתא, ועיין חולין (דף ק"ב) ורש"י שם, וכו', ואולי כוונת הגאון לשחיתת פרה ופרו, או דסבר דלכתחילה מוטלת על הכהנים".

ושם בהגהות הגאון מהרי"פ פרלא ז"ל כתב על דברי מהרא"ש טרויב ז"ל: "עיין מה שכתב בזה בזהר הרקיע (ס"ק מ"ו), ועיין שו"ת שאילת יעב"ץ (ח"ב סימן קנ"ז), וכדבריו מבואר להדיא בחידושי הרב המאירי יומא (כ"ה א', ול"ב ב'), ועיין גם בספר חסידים השלם (דפוס ברלין סימן ש"ה) ועיין כתובות (ק"ו א') ומדרש רבה (פרשת אחרי [פכ"ב]) ושם (פרשת נשא [פ"א ס"ג]), וצל"ח ברכות (ל"א ב') ורש"י יבמות (ל"ג ב' ד"ה שחיתה) ושו"ת הרא"ש (כלל פ"ב סימן א') ושו"ת חכם צבי (סימן מ"ד) ועיין שער המלך הלכות ביאת מקדש (ס"פ ד') עכ"ל.

ולא הזכיר גם דברי הרב המאירי יומא (מ"ב ב'), והריטב"א שם (כ"ה א'), ועיין מה שכתבו בשיטת הרב המאירי ז"ל בשו"ת חדות יעקב מייזליש תנינא (סימן קמ"ה אות ט"ו), ושו"ת תורת מרדכי (ס"ס ט"ו בהערה די"ז ע"א), עש"ב.

ובענין הפשט אם כשר בזר - עיין גם לגאון רבי מאיר שפירא ז"ל בספרו מרגניתא דרבי מאיר (דף קי"ד ע"ב), ובספר משיבת נפש ויקרא (דף קע"ז), ובספר מתורתן של ראשונים קידושין (ע"ו ב', דקנ"ד ע"ב), ספר משמר הלוי זבחים (ק"ג ב').

ובענין תנופה וקמיצה אם כשרות בזר - עיין לגאון מהרש"ם ז"ל בספר עין הרועים (דקצ"ח רע"א אות י"א).

ובענין מליחה אם כשרה בזר - כתבתי במקומו בס"ד, ומהדורה קמא נדפסת בחיבורי הדר יעקב ח"ד (סימן כ') עיין שם מה שכתבנו בזה בס"ד.

ד. בענין גזל גופו איסור

ויקרא (א' י"ד): "ואם מן העוף עלה קרבנו לה' והקריב מן התרים או מן בני היונה את קרבנו, והקריבו הכהן אל המזבח ומלק את ראשו והקטיר המזבחה ונמצה דמו על קיר המזבח, והסיר את מראתו בנצתה והשליך אתה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן".

ופירש רש"י ז"ל: "מוראתו מקום הרעי וזה הזפק, בנצתה עם בני מעיה וכו', בעולת בהמה שאינה אוכלת אלא באבוס בעליה, נאמר והקריב והכרעים ירחץ במים והקטיר, בעוף שנזון מן הגזל נאמר והשליך את המעים שאכלו מן הגזל". ומקורו במדרש ויקרא רבה (פ"ג ס"ד) שם.

וראיתי לנכון להביא דברות קדשו המחרידים של רבינו בחיי ז"ל בביאורו לתורה שם: "והסיר את מראתו בנוצתה. המוראה הוא האוכל שבתוך הזפק, והכהן היה נוטל הזפק בעורו

ובנוצה שעליו והיה משליך הכל אל מקום הדשן. והזפק שהוא כלי המזון לא היה מספיק שירחצנו ויקטירנו, כשם שהיה רוחץ הקרבים בבהמה ומקטירם, מפני שהעוף הולך אנה ואנה וניזון מן הגזל מה שאין כן בבהמה, וכן דרשו חז"ל בהמה שאוכלת על אבוס בעליה נאמר בה והקרב והכרעים ירחץ במים והקטיר, אבל בעוף שהוא ניזון מן הגזל נאמר בו והשליך את מוראתו, כלומר ישליך המעים שאכלו הגזל.

ויש בכאן התעוררות גדולה לבני אדם בענין חומר הגזל, כי כשם שהקב"ה מרחיק מן המזבח כלי המזון שבעוף ולא זכה ליקרב על מזבח ה' מפני שהוא כלי הגזל, כן ירחיק האדם שיש בידו גזל שלא יעלה ויראה לפניו ולא יזכה להיות במחיצתו של הקב"ה אם לא יחזירנו, וגילה לנו הנביא על עונשו החמור שהוא טורדו מן העולם הזה והבא, הוא שאמר עושה עושר ולא במשפט בחצי ימיו יעזבנו, כלומר לעושרו או העושר אליו, ובאחריתו לעולם הבא יהיה נופל מכסא הכבוד המכוון כנגד מקום מקדשנו, כי עונש הגזל מעכב שלא תשוב נפשו לשורשה שהוא כסא הכבוד, וזה קישור הפסוק עם חבירו. וכבר ביאר דוד ע"ה כי הזוכים לעלות לפניו הם אותם שהם נקיים מהגזל, הוא שאמר תהלים (כ"ד ד') מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קודשו נקי כפים ובר לבב". וכזאת כתב גם בספרו כד הקמח (ערך גולה) עש"ב.

והנאמן אדמו"ר מהרצ"א דינוב ז"ל בספרו היקר אגרא דפרקא (סימן קנ"ו) שהביא דברות קדשו של קדוש ישראל אדמו"ר רבי מנחם מנדל מרימנוב זצ"ל זיע"א שכה אמר: "מן התימה שאנחנו רואים כמה פעמים שהילדים בקטנותם הולכים לבית רבם ומתמידים בלמוד תורתם ומתפללים בכוונה ועונים אמן יהא שמייה רבה ואמן ומיישרים אורחתם, ואחר כך כשתמגדלים מתהפכים ח"ו למידות גרועות ומבטלים התורה והתפילה וכיוצא, ומאין יתהווה זה הרי התורה שלמדו בקטנותם והוא הבל שאין בו חטא היה מן הראוי שיעמוד למשען להם ויסיפו אומץ בנפשותם כי מצוה גוררת מצוה, ואמר הוא ז"ל [שסיבת הדבר] על שאבותיהם האכילו אותם ממון גזל שסיגלו על ידי משא ומתן שאינו באמונה, ונתפטמו הילדים באיסורים ושב להם לבשר מבשרם, ועל ידי זה נולדים תאות ומדות רעות, והביא ראיה מזפק העוף על שנהנה מן הגזל לא קרב על גבי המזבח כי לא לרצון יהיה, והגם שהעוף לא נצטוה הנה השי"ת שונא חמס" עכד"ק דפח"ח. וכזאת כתב גם בספרו מגיד תעלומה על מסכת ברכות (ל"ב א'). ובעוד הרבה מקומות בחיבורי קדשו.

והשווה לדברי רבינו יהודה החסיד ז"ל בספר חסידים (דפוס ברלין סימן תתצ"א): "ורוב העולם שהאיש והאשה עוולנים במעות בלא אונס, או בעיות מאזנים ובעיות משקלות ובכסף ובמעות, גם הבנים רעים באותו עניין, ומן הדין שיהא זרעם בלא תורה, אלא שמא עשו הנאה לתלמידי חכמים, רק רעים יהיו", ודוק.

מלכים ב' (ד' א'): "ואשה אחת מנשי בני הנביאים צעקה אל אלישע לאמור עבדך אישי מת ואתה ידעת כי עבדך היה ירא את ה' מנעוריו".

ותרגם יונתן בן עוזיאל: "ואתתא חדא מנשי תלמידי נבייא מצווחא קדם אלישע למימר עבדך עובדיה בעלי מת, ואת ידעת ארי עבדך הוה דחיל מן קדם ה', וכד קטלת איזבל ית נבייא דה' דבר מנהון מאה גוברין ואטמרינון חמשיין חמשיין גברא במערתא, והוה יזיף ומוכל להון בדיל דלא לאוכלא יתהון מנכסוהי דאחאב מן קדם **דאינון אונסא**" עכ"ל.

הרי מפורש דעובדיה הנביא האכיל את הנביאים מדיליה, ממה שלוה, ולא האכילם מנכסי אחאב הבאים מן הגזל, ויש להבין מדוע עשה כן.

ועם האמור מדברי חכמינו ז"ל שהתפתס בגזל יוצא לתרבות רעה, ואם כן הנביא שמכין את עצמו להיות קשור ומחובר לבוראו ית"ש, עיין נוראות דברי הרמב"ם ז"ל בהלכות יסודי התורה (ראש פ"ז), אי אפשר לו בשום פנים ובשום אופן להתפתס מן הגזל, והיינו דהדגיש יונתן בן עוזיאל שעובדיה האכיל הנביאים משל עצמו, ולא מן הגזל של אדונו ודוק היטב.

ובס"ד נראה לי להביא שורש ומקור לדברים אלו דהנה שנינו במסכת שבת (ק"ה ב'): "הקורע בחמתו ועל מתו וכל המקלקלין פטורין". ובירושלמי (שם ה"ג) שאלו מאי שנא דהקורע בשבת יצא ואילו במצה גזולה אינו יוצא בה ידי חובתו בפסח, ומשני: "תמן [בגזל] גופא עבירה ברם הכא הוא עבר עבירה" עכ"ל.

ובכ"ר נודע שעל ירושלמי זה הרבה דיות נשפכו ועיין בכל המצויין בשו"ת זכר יהוסף (סימן קפ"ג), ושדי חמד (מערכת מ' כלל ע"ז), ובספר כוכבי יצחק על הירושלמי (שם דפ"ו ע"ב) שציין עשרות עשרות מקומות בדברי רבותינו האחרונים ז"ל בהא ע"ש. וק"ק דלא ציין לדברי הגאון האדיר מהרש"ז מלובלין ז"ל בספרו שו"ת תורת חסד (סימן ל"א) שהאריך הרבה בביאור דברי הירושלמי עיין שם דברי טוב טעם ודעת זיע"א.

המורם מדברות הרבה מפרשים ז"ל הוא דבגזל האיסור בחפצא ובגוף הדבר, מה שאין כן בקורע בשבת שלא נתפס איסור בגוף הדבר ורק הגברא עבר באיסור, הרי שיש לדברים הנ"ל אלו שורש בירושלמי דלעיל דבגזל תמן איהו גופא עבירה והיינו דגזל הוא מציאות עון ואיסור, אפילו אם אין כאן המוזהר על הדבר כזפק העוף ודוק היטב. ועיין בדברי קדשו של הגאון רבי אלחנן ווסרמן זצוק"ל הי"ד בספר קובץ שעורים פסחים (אות קי"ב ואות קס"ז) וצרף לכאן.

ובמקום אחר הארכנו בס"ד להראות ההשוואות בין גזל ועריות, שהם בני חדא ביקתא אינן ומישך שייכי אהדדי, ומקרא מלא הוא בספר תהלים (נ' ט"ז): "ולרשע אמר אלוקים מה לך לספר חוקי ותשא בריתי עלי פיך וגו'" אם ראית **גנב** ותרץ עמו, ועם **מנאפים** חלקך, ועיין לחסיד רבינו יונה ז"ל בשערי תשובה (ש"ג אות ר"ט) שאחר שהביא פסוק זה דתהלים כה כתב: "למדת מזה כי אין התורה מגינה על המומר **לגנוב ולנאוף** כי אינם ראויים לעסוק בתורה" ודוק היטב.

ובא"ן גם כן יש דמיון שבשניהם מציאות הדבר היא האיסור הגם שלא עבר עבירה, כגון באנוס לבא על הערוה דהולד ממזר הגם שאנוס רחמנא פטריה עיין חגיגה (ט' ב') ובחיבורי יחי יוסף (סימן ט"ז אות ז'), וכן המייבם חייבי לאוין כממזרת וכמצריה וכו' דהגם דעשה דיכום דוחה לא תעשה וליכא לאיסורא, מכל מקום הולד אסור כדברי המהרש"א יבמות (ע"ז ב'), ועיין שער המלך (הלכות יבום פ"ו הי"א), ומה שכתב על דבריו בספר אבני מילואים (סימן קע"ד אות א'), ובספר יד דוד קידושין (ס"ז א'), ובספרו מנחת עני ח"ב (ערך עשה דוחה דקס"ז ע"ב) ובהערות שם, ועיין בזה בשו"ת בית יצחק יו"ד (סימן קס"ז), ושו"ת עונג יום טוב (סימן קכ"א), ושו"ת אחיעזר ח"א (סימן ד'), וילקוט פני מבין (דף מ') ודוק היטב.

ומענין מה שמצאתי בס"ד לחד מתקיפי קמאי הראבי"ה ז"ל בספרו הנדפס ממש עתה (סימן תתקכ"ד) שכה כתב: "התלמוד מדמה **גניבה לפריצות**, דאמר בקדושין (פ' סע"ב) אמר רב יהודה לא שנו אלא בכשרים אבל בפריצים לא, מעשה היה והוציאוה עשרה במיטה, אמר רב יוסף תדע דמחברי בי עשרה וגנבי כשורא ולא מיכספי מהדדי", והועתק בספר אור זרוע ח"א (סימן תרט"ו), ע"ש.

ובספר מעלות המדות (מעלת התשובה דף רכ"ו) כה כתב: "ואמרו חז"ל היכי דמי בעל תשובה, כגון שבא דבר עבירה לידו פעם ראשונה ושניה באותו הפרק ובאותה אשה שנכשל בה כבר, ובאותו מקום, והיה יכול לעבור עמה עבירה, ופרש ולא עבר הרי זה בעל תשובה גמורה, וכן אם גנב או אנס ממון מאחרים והחזירו שלא מחמת יראת האדם אלא מיראת האל ב"ה הרי זה בעל תשובה גמורה" עכ"ל.

והנה התלמוד ביומא (פ"ו ב') נקט שבעל תשובה הוא מי שנכשל **בעריות** ושוב בא לידו ופרש וכן"ל, ובעל מעלות המדות הוסיף שהוא הדין גם: "**אם גנב או אנס ממון** מאחרים והחזירו שלא מחמת יראת האדם אלא מיראת האל ב"ה הרי זה בעל תשובה גמורה", ולפי שעה לא ידעתי מקורו מנין, אבל הדבר מעניין ביותר כי כבר כתבנו אצלינו בס"ד בחיבורנו במקומות הרבה **דגול ועריות**, בני חדא ביקתא אינון ומישך שייכי אהדדי, וכן"ל.

ובס"ד הארכתי הרבה בזה במקומו והראנו **דגול ועריות** בהדי הדדי אולו ומישך שייכי אהדדי, וכאן אביא רק שתי דוגמאות נפלאות בס"ד.

המקום האחד ביומא (ע"ה א'): "חד אמר כל הנותן עינו בכוסו כל **עריות** דומות עליו כמישור, וחד אמר כל הנותן עינו בכוסו כל העולם דומה עליו כמישור", ופירש רש"י: "כל העולם דומה עליו כמישור **ממון** אחרים דומה לו היתר", ודוק והבן היטב.

והשני עיין בספר הזהר הקדוש ח"ב (ד"י סע"ב): "יש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים מטי ל ידיהו חד מצוה דאיהו עובדא דצדיקא וזכאן בה ועבדין יתה, כגון **לסטים מקפחא** הוה משתכח בטורייא בהדי אינון לסטים גויים, וכד הוה יודאי אעבר תמן הוה משזיב ליה ונטר ליה מנייהו, והוה רבי עקיבא קרי עליה יש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים, וכגון ההוא חייבא דהוה בשבבותיה דרבי חייא, ליליא חד פגע בה בההיא אתתא דהות אזלת לבי ברתה, **בעא למחקף בה**, אמרה ליה במטו מינך אוקיר למרך ולא תחטי גבאי, שבקה ולא חב בה, הוי אומר ויש רשעים אשר מגיע אליהם כמעשה הצדיקים וגו'".

הרי שכשבא ספר הזהר להראות דמצינו שגם יש רשעים שעושים כמעשה הצדיקים, הביא שתי דוגמאות של חטא, הראשון **גזל**, והשני **עריות**, ודוק היטב כי נכון בס"ד.

וראה נא ראה דהנה קיימא לן סתם גויים חשודים ומוחזקים **בגניבה וגזילה** כדאיתא בסוכה (ל' א'), וכן כתב שו"ת מהרש"ם ח"א (סימן קס"ז ד"ה אבל), וכזאת גם קיימא לן **סתם גויה זונה** עיין רש"י ז"ל יבמות (מ"ב א') ומהרש"א שם, ועוד שם (צ"ז ב' וצ"ח א') ומנחת סולת (מצוה א' סק"ה ד"ג ע"ד) ע"ש, ועיין בחיבורי זכות יצחק ח"ב (סימן נ"ג), ובחיבורי שלום יעקב (סימן י"ט), וכן קיימא לן רוב גויים פרוצים בעריות וכדכתב הריטב"א ז"ל חולין (פ"ו א'), וכן כתבו לפני יהושע

כתובות (י"ג ב'), בשו"ת האלף לך שלמה אה"ע (סימן ל"ג וסימן מ'), ושו"ת יד יצחק ח"א (אה"ע סימן ל"ט אות ב'), ועוד שם ח"ב (סימן כ"ט ד"ה ועתה) ודוק היטב.

ולפי שעה עיין מה שכתבתי בענין זה דגול ועריות בני חד ביקתא אינון ומישך שייכי אהדדי, בחיבורי דרופתקי דאורייתא ח"ב (סימן ה' דף ס'), ובחיבורי כנסת יעקב (קונטרס י' דף רנ"ה), ובחיבורי וזאת ליהודה (ס"ס כ"ו), ובחיבורי שם בצלאל (סימן י"ט), ובחיבורי תרנן לשוני (סימן ל"ה) ועיין בחיבורי זכות יצחק ח"א (סימן ל"ב), וצרף לכאן ונתבאר היטב בקונטרס מיוחד, השי"ת ברחמי המרובים יהיה בעזרי להוציא בקרוב כל חידו"ת אכ"י.

ה. בענין ריח ניחוח בקרבן שעירה

תשס"ג.

ויקרא (ד' כ"ז): "ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשותה אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה ואשם וגו', והביא קרבנו שעירת עזים תמימה נקבה על חטאתו אשר חטא והקטיר הכהן המזבחה לריח ניחוח לה' וכפר עליו הכהן ונסלח לו".

עד כאן כאשר החוטא מביא "שעירה" לחטאת, ואחר כך אמרה תורה כאשר מביא "כבשה" לחטאת: "ואם כבש יביא קרבנו לחטאת נקבה תמימה יביאנה וגו' וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא ונסלח לו".

ובם"ד נתעוררתי להבין דמדוע זה כאשר החוטא מביא קרבן "שעירה" אזי הכתוב מציין שהוא "לריח ניחוח", מה שאין כן כאשר החוטא מביא קרבן "כבשה" אזי אין הכתוב מציין פרט זה של "ריח ניחוח", והוא דקדוק נכון למעיין.

ולפי שעה לא ראיתי בדברות רבותינו המפרשים ז"ל שהרגישו בזה, ורק מצאתי לגאון הקדוש רבינו רפאל הכהן מהמבורג זצ"ל בספרו מרפא לשון (עמוד עבודה דקל"ו ע"ב) שדקדק במקראות הללו דקדוק נוסף, והוא הנה כאשר החוטא מביא "שעירה" מציין הפסוק ואומר (פסוק ל"א) וכפר עליו הכהן ונסלח לו, ואילו כאשר החוטא מביא "כבשה" אמרה תורה (פסוק ל"ה) וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא ונסלח לו, ומדוע בשעירה לא נזכר "על חטאתו אשר חטא" וגו' כמו בכבשה, ותירץ על פי מאמרם בסוטה (ל"ב ב') דכאשר מביא שעירה קיבל עליו דליכסוף נפשיה, והמתבייש על עוונותיו מוחלין לו על כל עוונותיו (ברכות י"ב ב'), ולכן התורה לא כתבה ומביא שעירה על חטאתו אשר חטא ע"ש ודפח"ח. [ומצאתי שכבר הגאון הנצי"ב ז"ל בפירושו היקר לתורה העמק דבר שם (פסוק ל"א) הביא דברי הגאון רבי רפאל הכהן ז"ל ע"ש].

וחושבני שלפי דרכו זו של הכהן הגדול מאחיו הגאון רבי רפאל הכהן זצ"ל אתי שפיר גם מה שדקדקתי מדוע מדגישה התורה גבי חוטא המביא שעירה, פרט זה שהוא "ריח ניחוח" ולא כאשר מביא כבשה וכו"ל ודוק היטב.

אמנם לא נתפייסה דעתי בזה, ומתרי טעמי, חדא דהמעין בתורה שם בפרשת שלמים (ויקרא פרק ג') יראה שכאשר אדם מתנדב להביא "כבש" לקרבן שלמים כתוב שם (פסוק י"א): "והקטירו

הכהן המזבח לחם אשה לה", אבל כאשר מתנדב להביא "עז" קרבן שלמים כתוב (פסוק ט"ז): "והקטירים הכהן המזבח לחם אשה לריח ניחוח חלב לה", ע"ש.

ושוב מבואר באר היטב דהתורה מדגישה פרט זה של ריח ניחוח דוקא כאשר מביא "עז" לשלמים ולא כאשר מביא "כבש", וכאן אי אפשר לתרץ על פי דרכו של הגאון רבי רפאל הכהן זצ"ל שהרי בשלמים עסקינן ולא בחטאות.

ותו עצם תירוצו של הגאון המובהק רבי רפאל הכהן זצ"ל, בעוניי כי רב איני מבין, וצריך אני להעתיק כל לשון התלמוד שם בסוטה (ל"ב ב'): "אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מפני מה תיקנו תפילה בלחש, שלא לבייש את עוברי עבירה שהרי לא חלק הכתוב מקום בין חטאת לעולה. ולא והא איכא דמים, דם חטאת למעלה, ודם עולה למטה, התם כהן הוא דידע. והאיכא חטאת נקבה, עולה זכר. התם מיכסיא באליה. תינח כבשה שעירה מאי איכא למימר, התם איהו דקא מיכסיף נפשיה דאיבעי ליה לאיתויי כבשה וקא מייתי שעירה".

ופירש רש"י ז"ל: "והאיכא כו", כלומר והרי יש סימנים אחרים להכירה: למעלה מחוט הסיקרא, דכתיב על קרנות ובעולה לא כתב קרנות, והוא נותן דמים למטה מחוט הסיקרא, וכן שאר כל הדמים: התם כהן, לחודיה הוא דידע ולא שאר כל העולם ואין בשת בכך: מכסיא, הנקבות של נקבה: באליה, בזנב ולא ניכר: שעירה מאי איכא למימר, שאין לה זנב וניכר הנקבות: דאיבעי ליה לאתויי כשבה, אם היה לו בושת, שהרי כל החטאות של יחיד רצה כשבה רצה שעירה".

ולאחמור לכאורה מפורש יוצא מדברי התלמוד להפך מדברות הגאון רבי רפאל הכהן זצ"ל, שהרי יש עליו תביעה על אשר הביא "שעירה", והיה לו להביא "כבשה" כדי שלא יהיה ניכר שהוא בעל עבירה, והרי זה בגדר חציף עלי מאן דמפרש חטאיו (ברכות ל"ב ב'), וכאשר מביא שעירה שהיא מגולה ומגלה בזה שעבר על כרת בשוגג מעיד שאין כבוד שמים יקר בעיניו, ולא כדפירש הגאון רבי רפאל הכהן זצ"ל שבוה שמביא שעירה טיבוחא הוא דמכסיף נפשיה שהרי יכל להביא כבשה שאינה מגולה ולכן הוי כמתבייש בעונו ומוחלין לו עונותיו, והרי רש"י ז"ל כתב להדיא: "דאיבעי ליה לאתויי כשבה אם היה לו בושת, שהרי כל החטאות של יחיד כך רצה כבשה רצה שעירה", וצ"ע.

ובהיותי בזה ראיתי לראב"ד בירושלם ת"ו הגאון רבי פינחס עפשטיין ז"ל בספר היקר מנחה חריבה על מסכת סוטה שם (דקס"ג ע"ד) שכתב: "בהא דאמרו ניקסוף וניזל, מצאתי כעת בשו"ת מחנה חיים מהדורה תליתאה (או"ח סימן א') שפלפל בזה עם חכם אחד שמתארו בתואר "גאון וצדיק" כמה שאמרו שאין לפרסם החטאים שהרי לא חילק הכתוב בין חטאת לעולה והקשה דכל זה דוקא בבהמה אבל בעולת העוף חילק הכתוב דזה עולת העוף למעלה, וחטאת העוף למטה, וגם בהמה עצמה יש חילוק בזריקה דחטאת בהמה למעלה, והמחבר השיב לו בדברים וכו'.

ואי אפשר לי כלל להבין איך העלימו עין כרגע, דהתלמוד עצמו הקשה כן והא איכא דמים וכו' ומשני התם כהן הוא דידע" עכ"ל. ועוד עיין בענין זה שם במנחה חריבה (שם דכ"ד סע"ב ודקמ"ז ע"א) עיין שם.

ולכאורה היא השגה חמורה ופליאה נשגבה מאד על הגאונים הנ"ל ז"ל, אבל אחר בקשת המחילה מהגאון מנחה חריבה ז"ל דעיניו כאפיקי יונים בדברות רבותינו כנודע, כאן לרגע קט לא שלטו עיני קדשו בספר **מנחה חיים** עצמו שם (י"ד סימן ס"ח) שנשאל מהגאון מפרשבורג רבי דוד לעקנבך ז"ל בעל ניר דוד שאלה זו ממש, וכה השיב לו: "מאד נפלא בעיני איך עלה על לבך שנעלם מעיני השואל ומעיני, דברי התלמוד שאנחנו עוסקים בו, הלא חקרתי בדברי התוספות שם, ואיך יהיה ח"ו נעלם מאתנו התלמוד אשר העינים מעינים במקומו", ועיין שם שהאריך להסביר דבריהם ודוק היטב.

ובגוף הענין יש עוד להתיישב, ועיין מנחת חינוך (מצוה שס"ד), ולגאון רבי שלמה קלוגר ז"ל בהגהות חכמת שלמה או"ח (סימן תר"ז), ועוד יתבאר בס"ד. ועיין עוד בחיבורי הדר יעקב ח"א (סימן ט"ז) וצרף לכאן.

* * *

סוטה (ל"ב ב'): "אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מפני מה תיקנו תפילה בלחש, שלא לבייש את עובדי עבירה שהרי לא חלק הכתוב מקום בין חטאת לעולה. ולא הוא איכא דמים, דם חטאת למעלה, ודם עולה למטה, התם כהן הוא דידע. והאיכא חטאת נקבה, עולה זכר. התם מיכסיא באליה. תינח כבשה שעירה מאי איכא למימר, התם איהו דקא מיכסיף נפשיה דאיבעי ליה לאיתויי כבשה וקא מייתי שעירה".

ופירש רש"י ז"ל: "והאיכא כו', כלומר והרי יש סימנים אחרים להכירה: למעלה מחוט הסיקרא, דכתיב על קרנות ובעולה לא כתב קרנות, והוא נותן דמים למטה מחוט הסיקרא, וכן שאר כל הדמים: התם כהן, לחוריה הוא דידע ולא שאר כל העולם ואין בשת בכך: מכסיא, הנקבות של נקבה: באליה, בזנב ולא ניכר: שעירה מאי איכא למימר, שאין לה זנב וניכר הנקבות: דאיבעי ליה לאיתויי כבשה אם היה לו בושת, שהרי כל החטאות של יחיד רצה כשבה רצה שעירה".

ומדברי רש"י ז"ל שכתב "דאיבעי ליה לאיתויי כבשה אם היה לו בושת, שהרי כל החטאות של יחיד רצה כבשה יביא, רצה שעירה יביא", יש לדקדק דמכל מקום לכתחילה יש לו להביא "כשבה", ומהך הילכתא דחציף עלי מאן דמפרש חטאיה ולכך עדיפא כבשה דמיכסיא, וכנ"ל.

חוריות (י"ג א'): "שעירת יחיד קודמת לכבשת יחיד. והא תניא כבשת יחיד קודמת לשעירת יחיד. אמר אביי תנאי היא, מר סבר שעירה עדיפא שכן נתרבתה אצל עבודה זרה ביחיד. ומר סבר כבשה עדיפא שכן נתרבתה באליה", הרי שנחלקו תנאים אם כבשה קודמת לשעירה או להיפך, ולכאורה אתיא דלא כההיא דסוטה דלעיל.

אמנם לא קשיא כלל, כי שם בהוריות הדיון בדין "הקרבה דכהן", כלומר כשהכהן עומד להקריב ויש לפניו אדם אחד שהביא כבשה, ואחד שהביא שעירה, למי יקדים להקריב, בהא איפלגו תנאי, ומר כדאית ליה ומר כדאית ליה, עיין בסוגיא, ואינו שייך לנדון דידן כשצריך האדם להביא קרבן חטאת, הוא יש לו להעדיף להביא כבשה על שעירה, מצד שראוי לחוס על כבוד קונו יתברך, דחציף עליה מאן דמפרש חטאיה ודוק.

והא דאמרו בפסחים (נ"ז ב') (וכריתות (כ"ח ב'): "אמר רב אשי יששכר איש כפר ברקאי לא תנא מתניתין, דתנן רבי שמעון אומר כבשים קודמים לעזים בכל מקום, יכול מפני שמובחרין במינן, תלמוד לומר אם כבש יביא קרבנו, מלמד ששניהן שקולין כאחד. רבינא אמר אפילו מקרא נמי לא קרא דכתיב אם כבש אם עז, אי בעי כבש לייתה, אי בעי עז ליתיה".

ופירש רש"י ז"ל: "לא תנא, לא שנה משנה וברייתא: כבשים קודמין לעזים, בכל מקום כתב כבש תחילה: אם כבש יביא לחטאת, כאן הקדים שעירה לכבשה, דכתיב בפרשה עליונה והביא את קרבנו שעירת עזים וגו' והדר אם כבש יביא וגו': אם כבש אם עז, גבי שלמים, מדלא הראה לך הכתוב רמז מובחר בזה שזאת שמעת מינה ששניהן שוין". [ועיין בספר היקר משמר הלוי לכריתות שם].

ולכאורה הרי לנו תלמוד ערוך, והוא מקרא מפורש ודברי תנאים ברורים ומפורשים, ששוו כבשה ושעירה, ולא כנ"ל דעדיף כבשה להביא.

הא נמי לא שייך לגדון דידן, שבתלמוד פסחים שם עסקו אם יש מעליותא בטיב החפצא לקרבן, כלומר אם כבשה עדיפא או שעירה עדיפא, וכמחלוקת מלך ומלכתא שם בשר מי טוב יותר למאכל, וכדאמרו להדיא יכול מפני שמובחרין במינן וכו' עיין בסוגיא שם, ועל דא אמרו ששניהם שווים, ואין מעליותא בכבש על שעיר ועז, אבל כאן הנדון על הגברא אם יש לו להקדים ולהביא כבשה או שעירה, ואמרו רצה יביא זה רצה יביא זה, ומכל מקום החס על כבודו יתברך שלא יראה שיש בעולם עוברי רצונו, יקדים ויביא כבשה דמכסיא וכנ"ל, ואף שהדברים פשוטים לא נמנעתי לכותבם ודוק.

ולרבינו יצחק אברבנאל ז"ל בהקדמתו לספר ויקרא (ד"א רע"ב) ראיתי שכה כתב: "העזים במדרגת הבהמות למטה מהכבשים", ולא ידעתי זו מנין, (ועתוס' פסחים ג' ב'), ואדרבה ממה שהבאתי מבואר דשוו ואין מעליותא לכבשים על העזים וצ"ב. [ועם שאיני כדאי כלל, ראיתי שם בהקדמת הרב אברבנאל ז"ל הרבה דברים שבענייני לא הבנתי, וככתוב במקומו בס"ד, דוגמא נוספת תראה בחיבורי מנוחת שלום חי"א (סימן צ"ב)].

ו. בענין שאין לוקין על לאו דגזל

ויקרא (ה' כ"ג): "והיה כי יחטא ואשם והשיב את הגזלה אשר גזל או את העשק אשר עשק או את הפקדון אשר הפקד אתו או את האבדה אשר מצא".

בימים אלו, שנת תשס"ו, יצא לאור עולם ספר חשוב הנקרא בשם "עבד שלמה", על פירוש רש"י לתורה, חיברו חד מן קמאי רבינו משה גבאי ז"ל, דיין בתקופת הריב"ש ושאריו של הרשב"ץ, וראיתי לו שם בראשית (ד' י"ג דף ע"א) שכה כתב: "גזל אפילו מלקות אין חייבים עליו, שהרי ניתן להשבון".

ונעלם ממני ולא ידעתי מדוע כתב כן שהטעם שאין לוקין על הגזל הוא משום שהוא לאו הניתן להשבון, ולא כתב דהטעם הוא משום דגזל הוא לאו הניתק לעשה דוהשיב את הגזלה,

כאומרם להדיא בחולין (קמ"א א'), ועיין מכות (ט"ז א'): "והא איכא גזל דרחמנא אמר לא תגזול - והשיב את הגזלה".

וזו לשון הרמב"ם בספר המצוות (עשה קצ"ד): "מצוה קצ"ד היא שצונו להשיב את הגזלה בעצמה אם היא נשארה בעצמה, ותוספת חומש, או לתת דמיה אם נשתנית, והוא אמרו יתברך והשיב את הגזלה אשר גזל, וכבר בארו במסכת מכות שלא דגל הוא לאו שנתק לעשה ואמרו רחמנא אמר לא תגזול והשיב את הגזלה", ועיין בספר המצוות שם (לאוין רמ"ה), ובספר החינוך (מצוה קכ"ט ומצוה רכ"ט) ודוק.

ויש חילוק בחומר הלאוין הללו, דהנה אנן קיימא לן שהעובר עבירה שלוקין עליה נפסל לעדות ככתוב בשלחן ערוך חו"מ (סימן ל"ד סעיף א'), והגאון רבינו יהונתן ז"ל בספרו תומים שם (אות א') כתב לחלק שאם עבר על לאו שניתק לעשה נפסל לעדות, אבל אם עבר על לאו שניתן לתשלומין אינו נפסל לעדות, ובזה תירץ תמיהת הכנסת הגדולה והמשנה למלך ע"ש, הרי שיש נפקותא גדולה בזה ודוק. [ובקונטרס שכתבתי בס"ד בשנת תשל"ג הארכתי בדברות הגאון התומים ואכמ"ל].

והרמב"ם ז"ל בחיבורו הגדול הלכות גזלה ואבדה (פ"א ה"א) כה כתב: "כל הגזול את חבירו שוה פרוטה עובר בלא תעשה שנאמר לא תגזול, ואין לוקין על לאו זה שהרי הכתוב נתקו לעשה שאם גזל חייב להחזיר שנאמר והשיב את הגזלה אשר גזל זו מצות עשה, ואפילו שרף הגזלה אינו לוקה שהרי הוא חייב לשלם דמיה וכל לאו שניתן לתשלומין אין לוקין עליו", הרי מבואר שהטעם שאין לוקין על הגזל משום דניתק לעשה דהשבה, אמנם נכון אם אינו בר השבה כגון ששרף החפץ ובטל עשה דהשבה, גם כן אינו לוקה דעדיין איתא בתשלומין, מכל מקום עיקר הדבר דהוי ניתק לעשה, והא היה לו לנקוט ולכתוב בספר עבד שלמה וצ"ב.

ובספר פרדס יוסף ויקרא שם כתב: "הרמב"ם בספר המצוות (מצות עשה קצ"ד) כתב דאף בדמים מקיים מצות עשה והשיב את הגזילה, ובחגיגה (ט' א') פירש רש"י דיכול להחזיר דמי גניבתו ויהיה מתוקן מחטא, מבואר דמקיים מצות עשה והשיב בהחזרת דמים, ובריטב"א מכות (ט"ז א') בשם רמ"ה דמצות עשה והשיב רק אם משיב הגזילה בעין, ועיין הגהות אמרי ברוך (חו"מ סימן ל"ד לט"ז סק"ז) לבאר דברי הרמב"ם שחשב שני לאוין לאו הניתק לעשה ולא הניתן לתשלומין. ועיין שו"ת נודע ביהודה מהדורה תנינא (יו"ד סימן ע"ז) ובשו"ת שיבת ציון (סימן ק'), ושו"ת חוות יאיר (סימן קצ"ג), ובחמדת ישראל ח"א (ד"א ע"ב אות מ"ב) ובספר פרי חיים ויקרא (ה' י"ט ד"י ע"ב) עכ"ל.